

Siirtolaisuus

Migration

2/1998

Siirtolaisuus – Migration 2/1998

25. vuosikerta / 25th year
ISSN 0355-3779

Julkaisija / Publisher:

Siirtolaisuusinstituutti
Migrationsinstitutet
The Institute of Migration
Piispankatu 3, 20500 Turku, Finland
Puh. / Tel. (0)2-2317 536
Fax (0)2-2333 460
Internet: <http://www.utu.fi/erill/instmigr/>

Pohjanmaan aluekeskus
Österbottens regioncenter
Regional Centre of Ostrobothnia
Keikulinukuja 1, 61100 Peräseinäjoki, Finland
Puh. / Tel. (0)6-4181 275
Fax (0)6-4181 279

Päätoimittaja / Editor-in-Chief:

Olavi Koivukangas

Toimitussihteeri / Editorial Assistant:

Taimi Sainio

Toimittajat / Editors:

Maija-Liisa Kalhama,
Kalevi Korpela, Jouni Korkiasaari

Toimituskunta / Editorial Board:

Siirtolaisuusinstituutin hallitus
Administrative Board of the Institute of Migration

Taitto / Lay out:

Anne Virtanen

Tilaushinta / Subscriptions:

Finland och Skandinavien
60 FIM / vuosi / år
(4 numeroa / nummer)
PSP 800014-70355471
Other countries \$18.00 a year (4 issues)

Vammalan Kirjapaino Oy 1998

Sisältö • Contents

JoAnn Hanson-Stone
**Work, Family & Community
Builders; Finnish Immigrant
Women on the Homestead
(1895–1945)**

Liisa Oinonen
**Pääkaupunkiseudun
vietnamilaisten etnisestä
identiteetistä**

Petri Ohtonen
**Muuttoväylä äärimmäiseen länteen;
suomalaisten etappimuutto
Pohjois-Amerikassa**

**Siirtolaisuusinstituutin toimintaa
vuonna 1997**

Kirjat • Böcker • Books

Tiedotuksia

*Kansi: Vietnamilaislapset valmistautuvat katoli-
laisten "117 marttyyrin muistojuhlan" kulkuee-
seen Paksalossa 2.6.1996. – Kuva: Liisa Oino-
nen.*

*Cover: Children ready for a catholic celebration
procession for the "memory of the 117 martyr's".
Paksalo, Finland, 2 Juni 1996. – Kuva: Liisa Oi-
nen.*

Work, Family & Community Builders

Finnish Immigrant Women on the Homestead (1895–1945)

JoAnn Hanson-Stone

One of the dramatic changes in our society in the twentieth century has been the decline in the proportion of the population living and working on farms. At the turn of the century, almost half of the people in the United States lived on farms. In 1920, 30 per cent and by 1980, only about three per cent of the population were farm residents (Rosenfeld, 1985).

The Children of the Finnish Homesteads oral history research was conducted in 1994. Five women and nine men of Finnish descent, raised on homesteads in the communities of Brimson (St. Louis County) and Toimi (Lake County), Minnesota were interviewed. This was an opportunity to record the voices of the children of the immigrants, now in their 70's and 80's, and to hear the stories of their childhood experiences, growing up on family homesteads. I sought to document everyday life on Finnish American homesteads in the ear-

ly twentieth century's (Hanson-Stone, 1994) northeastern Minnesota, and provide historical data on a way of life that no longer exists.

Interview questions asked about family background information, homestead descriptions, typical activities on the homestead by the season of the year, significance of the sauna; and lessons learned from everyday and community life. Four hundred pages of narrative transcript were produced and over 300 photographs were collected for preservation in historical archives.

This paper focuses on the lives and working experiences of Finnish immigrant women on the homesteads of Brimson-Toimi, Minnesota from 1900-1945. Research data will illustrate the types of work Finnish immigrant women performed on the homestead and in the community.

Finnish Immigration to North America & Northeastern Minnesota

Over three hundred years ago the first Finnish immigrants came to North America and more than one hundred years ago the first Finn-

ish settlers came to the upper Midwestern States of Michigan, Wisconsin and Minnesota (Wasastjerna, 1957). Drawn by the prospect of work, many Finns found employment on the mines of the iron range and in the boreal forest of northern Minnesota. The port of Duluth at the western end of Lake Superior and the six adjoining counties of Aitkin, Carlton, Cook, Itasca, Lake, and St. Louis contained 71.2% of the state's Finns by 1903 (Riippa, 1981: 303).

According to Reino Kero (1974) left 301,767 Finns their homeland for North America between 1864-1914. Of those 301,767, thirty-five percent or 105,879 were women. While emigration from rural Finland was heavily male dominated, the number of men and women emigrants leaving the urban areas of Finland were approximately equal. The emigrants were young, predominantly single, men and women.

For many Minnesota Finns, working conditions were harsh and employment uncertain. Unhappy with working conditions and the lure of the land motivated many Finns to look to the rural countryside for their "heaven in

Dr. JoAnn Hanson-Stone is an independent scholar in immigration history, oral historian, and adult educator. In 1994 she has published "Children of the Finnish Homesteads, Oral Histories (Brimson-Toimi, Minnesota)".

the woods." Approximately, one-fourth of the Finnish immigrant population settled on homesteads. Of these, the majority settled in Minnesota, Michigan and Wisconsin (Hoglund, 1978).

Early History of Brimson-Toimi, Minnesota

Northeastern Minnesota remained Minnesota Territory until the State of Minnesota was formed in 1858. Europeans began to arrive in the region in 1854, after the United States government signed the Treaty of LaPoint with the Ojibwa Indians. In 1856, Lake and St. Louis Counties were formed. A railroad contract was signed in 1883 to build a railroad from Two Harbors to Tower, Minnesota. Settlers began moving into the Brimson and Toimi areas when the Duluth and Iron Range Railroad was completed in 1884. However, there were no settlers in the area in 1890, except along the railroad tracks.

With the coming of the railroads in 1883, immigration to the area began with the arrival of explorers, trappers, lumberman and homestead seekers. Many men and women left their homelands to seek their fortunes in the United States. People had to be young and healthy to survive life in the wilderness of Brimson-Toimi. Many men left their wives and children in the homeland, filed for homesteads and built their small log cabins. Some sent for their families, while others forgot their wives and married other women in the new land. Men, sometimes, married "mail order brides." Many couples in the

area raised large families and poverty was common.

The Brimson-Toimi area consists of three townships, Ault (established in circa 1906), Bassett (established in 1913), and Fairbanks (established in 1919). Two hundred people were counted in the 1900 census of Ault Township. The countries represented in the 1900 census were Russia, Norway, Ireland, Canada, Sweden, Wales, Italy, Germany, Scotland, Denmark and England. There were no Finnish people listed in the 1900 Ault Township census (The Brimson-Toimi, Legacy, 1995). However, Finnish immigrants began to arrive in the area shortly thereafter.

Early schools, post offices, cooperatives, and community halls were built in the time period from 1908-1913. The community continued to grow. By 1920, the census of Fairbanks Township in St. Louis County recorded a population of 324. Finnish settlers listed their occupations as farming and logging, while those living adjacent to the railroads were reported as store manager, cook, hotel keeper, stationary engineer, sawmill operators, fireman, bookkeepers, section laborers, lumber company manager, stenographer, servant, millwright, telegraph operator, contractor, camp cooks, teamsters and cooperative store manager. The Bassett Township population increased from 73 in the 1910 census to a population of 235 people in 1920 census with farming, logging and work in the saw mills given as occupations (Brimson-Toimi Legacy, 1995).

Most Finnish settlers came to the Brimson-Toimi area to work

homesteads and make a living as best they could. Brimson, in St. Louis County, was settled by immigrants slightly earlier (1900) than Toimi in Lake County. Toimi's population increased sharply in 1907-08, when many mine workers from the iron range either left or were forced to leave their jobs after the 1907 strike. They moved, with their families to the Toimi area, to farm homesteads ranging in size from 40-160 acres (Brimson Toimi Legacy, 1995).

Back to the Land

The reasons given for the Finns immigrating to the United States were similar to those of other immigrant groups. Precarious economic and political conditions in Finland forced many to leave and look for a better life in the "new land." However, once in the United States, the search for a better life did not end. Frustrated with low wages, lay-offs, and unfair labor practices; the idea of owning land became a symbol of prosperity, freedom and independence (Alanen, 1981; Engle, 1977; Hoglund, 1978; Kolehmainen, 1950).

Some 61,000 Finns had departed for the "new world" prior to 1893, with approximately 270,000 persons or 82% of the total, emigrating from Finland between 1893 and the onset of World War I in Europe (Kero, 1974). By the time the majority of Finns arrived, however, prime agricultural land in the Midwest was gone. What was left was marginal cut over lands of northern Minnesota, Wisconsin and Michigan (Alanen, 1981: 77).

In the years 1896-1900, the United States government opened up the land in northeastern Minnesota to homesteaders. By 1920, over half the Finnish population in St. Louis County settled on homesteads. Minnesota, alone, had 4,700 Finnish farms, most of which were adjacent to the Vermilion and Mesabi iron ranges in St. Louis County (Engle, 1977). This was an opportunity for the Finnish immigrants and their families to create a new life on their own land.

Edith Eudora Kohl (1986: 47-48) expressed what the opening of public land meant to the immigrants, "European theories might influence the East from time to time, but there was always a means of escape for the man or woman oppressed by labor conditions, by tendencies to establish class distinctions. Public Land! On the land men must face primitive conditions as best they could, but they were independent because the land was their own, their earnings their own." This sentiment was shared by many of the Finnish immigrants who were from the landless, working class of Finland. "*Oma tupa, oma lupa*," a Finnish proverb, exemplifies the desire to own one's own land. Translated, it means, "when one has his own place, he is his own boss" (Engle, 1977: 49).

Homesteading did give Finnish immigrants more independence and economic security. They could own homes and produce economic resources; pulpwood, game, fish, garden produce, eggs, farm animals and dairy products. Produce from the homestead was often supplemented by earnings

from "cottage industries," domestic service, small business ownership, part-time or seasonal wages from work in the forests, lumber camps, on the railroads, or in general maintenance and construction jobs. Occasionally, music, drama and the arts provided income for immigrant family members.

The Finnish American Homestead

As was common with all immigrant groups, many of the Finnish immigrants to the United States had family members or knew friends who were already established in Minnesota and helped the new arrivals in their transition to life in the new land. Once the decision was made to homestead, buildings had to be built, fields cleared and animals procured.

The development of a Finnish homestead occurred slowly but usually followed a similar pattern. Temporary shelter was built, or families stayed with neighbors and kinfolk, while work began on clearing small fields and building a larger house and barn. Even with steady work by several family members, it was seldom possible to develop more than two acres of land per year. The typical Finnish farmer cleared a little more than eight acres during the first five years of pioneering (Alanen, 1981; & Alanen & Tishler, 1980).

The Finnish immigrant homesteaders were skilled in wood-working which they learned in the rural areas of Finland. Each settler, with family and friends, constructed what buildings were

needed, using the age-old skills of chopping and hewing. The typical Finnish homestead had the following buildings: house, sauna, cattle barn, hay barns, and root cellar. The traditional use of a separate field hay storage building was brought to the United States along with the log bath house called a sauna (Karni & Levin, 1972; & Koop, 1988-89).

As farms progressed, and prospered, additional buildings were added to the homestead complex. A multiple supply of individual buildings, built for separate functions, was a tradition also brought from Finland. Finnish immigrant farmers used free standing summer kitchens, blacksmith shops, small storage or warehouses (an *aitta*), horse barns, chicken coops, woodsheds, granaries, grain drying building (a *riihi*), pig pens, sheep sheds, milk houses, worksheds, machine sheds and pump houses (Alanen & Tishler, 1980; Alanen, 1981; Koop, 1988-89). The buildings were constructed from trees indigenous to the area. Pine was the most common wood used, e.g., tamarack, spruce and balsam logs. Popple and cedar logs were also used for building.

Finnish immigrant farmers knew the farming techniques needed to survive in the short growing season and thin rocky soils typical of the Brimson-Toimi area. Subsistence farming was a way of life that had gone on for centuries in Finland. Finnish folk building form, arrangement and farming practices were etched in the memories of the immigrants as they worked at "proving up" their homestead claims by erecting small houses and clearing land

for cultivation (Alanen, 1981; Karni & Levin, 1972; Kaups, M, 1981; & Koop, 1988-89).

Creating a homestead in the wilderness of Brimson-Toimi was a back-breaking and, often, hazardous task. Before crops could be planted or hay cut, stumps left behind by the logging companies had to be removed, swamps drained, fields cleared of rocks and boulders, farm buildings constructed, and farm animals procured. All family members old enough to work — men, women and children — did their share. Once the land was cleared, the poor quality soil and the short growing season limited the choice of crops that farmers could plant. The potato became the major cash crop of the cut over farms, supplemented with hay, rye, oats and wheat (Alenan, 1981; Hanson-Stone, 1994).

Finnish Immigrant Farm Women

"She bore thirteen children, ten growing to adulthood; for forty years she was the region's only midwife, making 103 safe deliveries. When her husband worked at distant logging camps, she took charge of the farm; she hitched the horse, plowed and harrowed, sowed seed by hand from a dishpan; she milked the cows and nursed the ailing stock. She tanned hides and made footwear, spun wool and knitted garments. She hauled food supplies from the nearest store, a round-trip journey requiring three days. She kept the farmhouse in repair, raised the

chimney, and found the time to help the neighbors; once she rescued a child from a 28-foot well. She felt no sense of being a heroine, wrote a reporter, but because she had versatile ability and unquenchable energy, she lived up to the standards of that day. These people had to work hard, do those things, or go under."

*John Kolehmainen
The Finns in America, 1947*

Finns are credited with settling land that most Americans thought impossible to farm (Alanen, 1981; Engle, 1977; Kolehmainen, 1950). Finnish immigrants took remote, rocky, cut over land filled with stumps and old trees, and turned it into sustainable farmland (Engle, 1977: 51). As with all new settlers, the Finns struggled to increase their cash income. Often menfolk returned to work in the mines and forests while their

wives and children managed the farms (Hoglund: 51).

One of the strongest forces in making homesteading a success was the Finnish immigrant farm woman. As evident in the above description, she was the one who held things together in the home and community while her husband was in the mine, forest or field, and it was she, with her wide range of skills who made survival in the wilderness possible (Engle, 1977: 53). The Finnish farm wife was a significant partner in the management and operation of the farm, the raising of the children, and the building of the Finnish American farm community.

In 1994, five women, second generation Finnish-Americans whose parents settled homesteads in Brimson-Toimi, were interviewed in the oral history research project. The women interviewed were between the ages of 70 and 78. One seventy year old woman

Hulda Bergstrom-Viita with her cows. — Photo: SI/VA/Astrid Kolehmainen collection 0398/USA

still works as the part-time post-mistress in Brimson. The remaining narrators were a retired forest service worker, teacher, nurse, and office worker. Of the five female narrators, three survive today. Very sadly, since the interviews two women have passed away, one in October 1995 and the second in April 1996.

Research findings are presented in the following order. A description of project narrators is given including demographic information, motivations for settling on a homestead in Brimson-Toimi, work performed by their Finnish immigrant parents prior to settling on the homestead, a more expanded discussion of women's work after settling on the homestead, including work performed on the homestead for pay and not-for-pay, and work performed in the community for pay and on a voluntary basis.

These findings are brought to life through the accounts of their daughters who were born in the United States. The section concludes with "lessons learned" by the narrators as they reflected upon their lives, growing up on a homestead in the 1920's and 1930's.

Finnish Immigrant Women & Their Families Represented in the Study

Six families were represented in the study of Finnish immigrant women. These included five sets of immigrant parents, and one set of maternal grandparents. Each narrator's family is described, along with dates of immigration

and settlement in the Brimson-Toimi community, and the types of work performed by Finnish immigrant fathers and mothers, if known, prior to and after acquisition of the homestead.

Amanda (Manda) was the second of six children born in her family. Her father was born in Pyhajarvi, Finland and emigrated to Minnesota in 1910. He courted his wife through the mail and paid her ticket to Brimson, Minnesota in 1914. She came from Rautu, Finland and married shortly after her arrival in Brimson.

Amanda's father homesteaded and worked in logging camps. He was also a carpenter and an expert in building with logs. The six children born to Amanda's family in Brimson are Uno, born in 1915; Amanda, born in 1916; Sheila (Bertha), born in 1919; Irene (Siiri Irene), born in 1922; Tauno, born in 1923; and, Sylvia, born in 1926.

Clara's parents met in Brimson and were married in 1920. Clara's mother came to the United States via Canada in 1909, accompanied by two older sisters. Her mother and sisters were born in Tampere, Finland. The mother and aunts worked as domestics and cooks before getting married. Clara's mother met her first husband and married in 1914. He owned a homestead in Brimson which he used as a hunting retreat while working as a lithographer in Chicago. In search of employment, the young couple moved to Astoria, Oregon and had two children, Cora, born in 1916 and Tauno, born 1917. Her husband died in 1918 in the flu epidemic.

Clara's mother, then, left her oldest daughter with relatives in

Washington and returned with her son to their homestead in Brimson. She remarried in 1920. Her second husband came to the United States from Urais, Vaasan laani, Finland in 1909 and was employed at a local sawmill at the time of their marriage. She and her second husband had two children, Lillian born in 1922 and Clara in 1924. The family lived on the 160 acre homestead in Brimson, Fairbanks Township. Clara's father also drove a school bus for School #55 where Clara and her siblings attended grade school.

Eleanore (Vienna Eleanore) was the youngest of seven children. Her father emigrated in the early 1900's and returned to Finland for his wife and two children between 1906 and 1908. The immigrant family left Iisalmi, Finland for Toimi, Minnesota and their 160 acre homestead. Mary (1904) and Arvid (1905) were born in Finland. The remaining children were born in Toimi: Wayne (1909); Arne (1911); Lempi (1913); Olavi (1914); and, Vienna Eleanore (1916).

Eleanore's father homesteaded and ran logging camps. Eleanore's mother died in 1921. In 1926, Eleanore's father married a local widow who also had seven children. There were fourteen children when the families were combined. Eleanore's step mother cooked for lumberjacks working in her husband's lumber camps.

Jennie's mother and maternal grandmother, emigrated from Parkano, Finland in 1920 and 1921, to join her maternal grandfather who settled in Brimson in 1905. Jennie's grandparents had been separated by geography for

sixteen years. During this time, her grandmother worked in Finland in a lemon drink bottling factory and was a seamstress, sewing by hand for people in the community. Her grandparents had two more children after their reunion in Brimson, Eugene born in 1922 and Eino in 1925. Jennie's uncles were the same age as she and her sister. They were playmates growing up in Brimson.

Jennie's father arrived in 1913 from Kankaanpaa, Finland and settled in Aurora, Minnesota on the iron range. Her father worked odd jobs as a miner, logger and railroad worker. He came to Brimson in 1921 to visit neighbors and met Jennie's mother during his stay. They were married in 1923. Three children were born to the family. Jennie was born in 1924, a brother, who died at birth, in 1925, and a sister, Helmi, born in 1926. After renting various houses in the village of Brimson, Jennie's family settled on a homestead in 1936, located across the Cloquet River from her grandparents homestead in Brimson, Ault Township.

Tyney's father emigrated from Jyvaskyla, Finland to the United States in 1901. Tyney's mother emigrated in 1902 from her home in Oulu. Her parents met in Hibbing, Minnesota and were married in c. 1907. Tyney's father worked in the mines on the iron range. After their marriage, her parents lived in Virginia, Minnesota and operated a boarding house.

In 1916, the family moved to Toimi, Minnesota, Bassett Township, where they raised ten children. Six children were born prior to their move to the homestead:

Leo (1908); Gertrude (1910); Helga (1912); Eino (1914); Helen (1915); and, Tyney (1916); and, four children were born in Toimi: Helia (1918); Arnold (1920); Clifford (1922); and, John (1928). Tyney was the sixth child born two weeks before the family moved to the country. Tyney's father worked in logging camps during the winter months as a teamster. Her mother handled the farm chores and attended to the children.

Moving to the Homestead

The Finnish immigrant mothers, in this study, made their way to the Brimson-Toimi area of Minnesota through New York, Michigan, Massachusetts, Illinois and Canada. The immigrant women and their families lived on homesteads ranging in size from 40 to 160 acres. Some of the families sold off parcels of their land over time. Other families, moving into the area, bought smaller acreage from homesteaders who had come before.

Many Finnish immigrants moved to the rural homesteads to escape the regimentation, poor wages, fluctuating labor demands, unhealthy conditions and dangers in the mines on the Vermilion and Mesabi iron ranges in northeastern Minnesota. Such may have been the case with Tyney's father who was a mine worker in the Eveleth and Virginia, Minnesota mines before moving to Toimi. Her parents were also operating a boarding house in Virginia when they decided to move to the country in 1916. A smaller number of Finns took up

life as backwood farmers after mining company officials blacklisted them for their actual or perceived labor militancy.

Others had a simple desire to own their own land and raise their children in the country, even if one's claim was no larger than 40-80 acres in size. Amanda's family seems to fit this category. Her father was a bachelor, homesteading in Brimson when he decided to marry and raise a family: *"Well, Dad of course came because America was supposed to be so wonderful! And when he had been here a couple of years, my mother wrote a letter for my Dad's brother. I guess he didn't write so well. So Mother wrote the letter and at the end of the letter she said, "Greetings from me too" and signed it with her name. So immediately, my Dad, although they knew of each other in Finland already, immediately Dad wanted her to come over here. He eventually ended up sending her a ticket to come to America."*

Eleanore's father and Jennie's maternal grandfather had also come to the United States and settled on homesteads in Brimson-Toimi before sending for their families. Eleanore's father came to Toimi in c. 1906 and sent for his wife and two children in c. 1908. Jennie's grandfather immigrated to Brimson in c. 1905, however, he did not send for his wife and daughter until 1920 & 1921. His daughter arrived a year earlier than his wife because his wife had been injured in a bottling factory accident in Finland and could not leave until her arm had healed. The reason for the long period of separation is unknown.

There were also groups of Finns who moved to the backwoods in hopes of maintaining a more viable ethnic and religious identity, separate from the other immigrant groups (Alanen, 1981; & Koop, 1988-89). And, finally there were Finnish immigrants who simply had no choice but to move to the land. Such was the case for Clara's mother. Her husband had died in 1918 and she was left with two small children. She decided to leave her daughter with a sister in the state of Washington and move with her young son to the homestead in Brimson as is expressed by Clara: "*Mother, with her young son, Tauno, moved back to the two-room cabin in the wooded homestead at Fairbanks (township) . . . Auntie Hilda came with her. Life in the north woods was truly pioneering. But with the help of neighbors and emotional and material support from her sisters, she had a cow and a few chickens and life went on, as diffi-*

cult as it was... I'm sure there must have been a great deal of satisfaction. I'm sure there were many tears shed, too. I remember my mother telling us of terrifying hours in the dark, living alone with her son, in the two-room cabin, protectively hugging the two year old boy as wolves howled around the cabin. At night she locked the door and hid for hours."

Once settled on the homestead, the families found it necessary to earn income from a variety of sources to make "ends meet." In each of the narrator's cases, the father worked off of the homestead to supplement income from products produced or raised on the homestead. For example, Jennie's father worked in logging camps and for the railroad. Tyyne's father drove a team of horses for a logging camp during the winter months. Clara's father worked for the railroad, a local sawmill and drove a school bus. Amanda and

Eleanore's fathers logged on their own land for extra income. Eleanore's father also ran a tavern and started a cooperative store on his property.

The Finnish immigrant families in this study seemed to have had ample food on the table, even though money was scarce. When asked what she thought the advantages were to growing up on a homestead, Eleanore responded with, "*God! We ate plenty! We were fed good always.*" Clara spoke of hot meals in the winter: "*And I guess when our chores were done then we'd have a hearty meal. Always a big meal. There'd always be meat and potatoes and vegetables. Grandma always had dessert too. I always say 'Grandma, but I mean my mother.'*"

Tyyne talked about eating breakfast: "*Filia (viilia), oh, that was a very common breakfast in the morning and I still like it. They would have seed for it from a bowl of yogurt from the day before and they would put in the bottom of each dish and then fill it with milk. That was whole milk. . . . she had one whole shelf with full bowls of filia. . . . Another common breakfast was oatmeal."*

Typical crops raised in the fields and gardens of the homesteads of Brimson-Toimi included hay, oats, potatoes, rutabagas, turnips, carrots, beets, peas, cabbages, tomatoes, spinach and rhubarb (Hanson-Stone, 1994).

Berries were picked to supplement the garden produce. June berries, strawberries, blueberries, raspberries and cranberries grew wild in the woods and swamps.

Olga Petrell and her son Roy with a deer. – Photo: SI/VA/Astrid Kolehmainen collection 0396/USA.

Berries were canned or made into sauce and stored in the root cellars for year round consumption. Each narrator spoke of berry picking as a family and community affair, in some cases.

Jennie spoke of the pleasure of berry picking if the bugs weren't too bad: "*Berry-picking, ... during the thirties...the bushes were just loaded! We didn't have the forests like we do now...the berries were so abundant.*"

Amanda talked about blueberry picking in the summer: "*... around the Fourth of July, they started haying and berry picking about the same time. We picked blueberries from early morning til evening. We did the picking and my dad and my brother would carry them, big 5-gallon cans or milk pails...they'd keep carrying them all day long. And it was fun,...they were in the hills, it was so pretty and they didn't have any elder brush. It was all open, from one hill to the other. The crickets were chirping. It was such a nice sound.*"

Clara remembers the best time to pick berries was in the summer and fall: "*...during the summer would be the raspberries which would grow along the railroad track. The strawberries which would be out in the fields, and we had to go early enough so we didn't trample the hay or they'd be mad at us. And we picked chokecherries and which were made into jelly, and jam... high-bush cranberries were made into cranberry sauce and cranberry jelly.*"

Along with fruits and berries, the forests also provided nuts, fish and game for the immigrant ta-

bles. Deer, moose, bear, rabbit and partridge were hunted for meat. Fresh fish was also eaten and smoked, pickled, canned or salted for the winter months (Hanson-Stone, 1994).

Mothers, fathers, children, aunts, uncles, cousins and neighbors worked together to provide food, shelter, income and leisure activities within the Finnish American community. The following section focuses on the work of Finnish immigrant farm women and their specific contributions to the family, the homestead and the community.

Women's Work

When asked of the types of work their mothers performed on the homesteads. Responses such as these were typical. Amanda said that her mother did everything on the farm: "*Well, she did the cooking, cleaning, baking. She baked all the time. She always baked her own bread which was so good, and um, of course, us kids tried to help but I don't think we were much help! We did the best we could,..., and then she did help out in the fields too. Come to think of it, when my dad was haying, she'd be out there too.*"

Finnish immigrant women on the homesteads performed paid work outside of the home to supplement the family income. "Women...acted as midwives, as practical physicians, and as 'helpers in emergencies.' They sat up with sick neighbors, took care of the children of mothers who were incapacitated, and laid out the dead. In communities where schools were unavailable, the task

Olga Petrell hunting. The pioneer women got good meal for the family if they could shoot. – Photo: SI/VA/Astrid Kolehmainen collection 0397/USA.

of teaching the children to read and write also often fell on the women" (Neidle, 1975: 94). Services were provided for a fee, however, many times the services were bartered for services or goods the recipient or recipient's family could provide in return.

Several midwives served the Brimson-Toimi community. Each seemed to have a geographical area they represented. It was a common practice for the midwife to deliver the baby in the mother's home. However, babies were also delivered in the midwife's home if the expectant mother could reach her in time. Clara told of how she and her sister "came into the world." "*Sister Lillian and I were born in Brimson. In fact, I was delivered by a midwife in Brimson. All the kids were in those days, but I was just a tiny little tyke. I think I weighed about*

four pounds, so I spent my first two weeks of my life in my mother's warming oven in her kitchen range."

There was one case where the "professional" midwife was not involved in a birth. Amanda served as her youngest sister's midwife. Her mother coached her through the birthing process. "... there were midwives up until Sylvia, and I was Sylvia's midwife. I had to help. They called the doctor and the doctor didn't get there in time so I had to help. I'll never forget that — I was nine years old. When the doctor arrived there, he just looked — looked it over and said 'Everything's fine' and left!"

Another health care service provided by women (and some men) was that of "cupping" or blood letting. The cupper traveled from homestead to homestead performing blood letting in the sauna. They used a special little knife that punctured small holes in the skin, usually on the back of the shoulders. Then, a hollowed out cow horn was used to suck out the blood. The older generations in Finland claimed that if they weren't feeling well, bloodletting would relieve them.

Jennie told of an old woman who cupped, mainly first generation immigrants: "...I remember a story my father told me...when he was a young man... He said that he started aching so, he ached from his head to his foot. It was like...a nerve ache or a toothache, all over his whole body...He said he even considered suicide because it hurt him so much. Someone told him...there was an elderly woman and she was a 'kuppari'

from Finland... Dad went, and she did this cupping on him and drew out that blood, and he said to his old age he never had any rheumatism or any aching — and he didn't either — it's amazing!"

Other examples of women's paid work off the homestead are playing musical instruments for local dances or providing domestic service to a family with children on a neighboring homestead. Finnish immigrant farm women also worked as cooks in their family operated logging camps, or peeled cut pulpwood to raise extra cash.

Some paid work outside the home could also have been paid work performed in the home. Such examples are midwifery, cupping and massage. Practitioners could perform their work in either their own homes (or saunas) or at the homes of their neighbors (i.e., customers). Other "cottage industries" of the Finnish immigrant women on the homestead included dressmaking, rag rug making, taking in boarders, laundry services, and selling cream, eggs, and garden produce such as potatoes with profits going to the household.

Clara's family milked fourteen cows and raised chickens. Her mother raised money by selling cream and eggs to the cooperative store: "...that was our main income...the cream check was a very important part of our income. It always took care of the week's groceries...Selling eggs to the neighbors, oh, we also took eggs to the Farmer's Store."

Amanda's mother milked five cows, twice a day, on their homestead and also sold cream to the

Farmer's Store: "Mother was responsible to milk the cows and separated the cream...Well they had the separator machine and a stack of little plates like that and we had to wash those individual plates...We separated once a day."

Potatoes were the main cash crop. Each family homestead raised acres of potatoes to feed the family, on occasion the cows, and to sell the surplus to the Farmer's Store or other potato buyers of the time. Spring was the time to prepare the fields for potato planting. The entire family helped with the planting. Eleanore spoke of her family's potato fields: "... we had about 200 feet long (rows) in the potato fields, and potatoes were big, nice potatoes. Father sold a lot of potatoes to the market ...there was about seven of us planting potatoes. Didn't take long to plant potatoes, each one had a row."

Neighboring has long been the basis of farm communities. It was informal social life that gave institutions in farm communities their meaning and created the fabric of daily living. Social neighborhoods, patterns of interaction, and the unwritten customs that were their foundations developed the sense of dependability, stability, and security that were the basis of resource sharing and economic exchange. Women were the primary organizers of this social world (Neth, 1988: 339).

The informal exchanges and social interactions of rural neighbors were the heart of the farm community and the source of women's influence on community life. Farm neighboring integrated

the work, trade, and social lives of farm people. Farm people exchanged work, traded produce, and gave favors and gifts to neighbors (Neth, 1988: 340). These informational exchanges and bartering situations were also part of the Brimson-Toimi community. Haying, butchering, veterinarian services, construction, well digging and harvesting are all examples by which community members helped their neighbors in exchange for assistance on their homesteads.

The women, typically, organized the primary social events that created a sense of community (Neth, 1977: 340). Women's volunteer or unpaid work in the Brimson-Toimi community also included participation in community activities and organizations such as the public school, the women's cooperative auxiliary, the acting guild, community choir, ladies sewing club, and cooking, baking and serving food for community gatherings at the local Finn hall.

There were three meeting halls in the Brimson-Toimi area that served as centers for community events. The halls were host to dance bands, orchestras, choirs, holiday and school celebrations, and plays presented by drama groups. Irja Beckman (1979: 58), in her memoirs of immigrating to and growing up in Brimson wrote of a woman who volunteered: *"For a celebration of any kind, everyone did his best to make it the success it usually turned out to be. I recall one little lady, a motherly soul, who walked four and a half miles carrying cream and fresh rolls as her donation to the*

cause and serving as coffee cook besides, a job she never turned down. She appeared to be in her element, hovering around that hot cookstove."

One example of a women's organization active in the Brimson-Toimi community in the 1930's is the Brimson Women's Cooperative Guild. The Guild was organized April 14, 1930 and disbanded in the early 1960s. It functioned in the rural communities of Toimi, Brimson and Fairbanks in Lake and St. Louis Counties (Nurmi, 1939).

The Brimson Women's Cooperative Guild membership, 14-24 women, was always active in community projects and cultural activities. The primary goal of the Guild was to nurture the cooperative movement and its concepts as they related to the consumer. The members organized summer youth camps, were in charge of youth programs in general, promoted the cooperative movement with fair booths and other projects, and served as a contact between homemakers and the Central Cooperative Wholesale commodity program (Riippa, 1992).

Examples of the Brimson Women's Cooperative Guild's community involvement include plays presented in the Finnish Language, a craft and bake sale combined with an "old time" basket social, box lunches prepared by the members and sold to the highest bidders, and New Year's Eve dances with the old Finnish custom of reading fortunes in the melted tin after it was plunged into cold water (Brimson-Toimi Legacy, 1994). Clearly, the out-

standing contribution of American women from every ethnic and religious group has been as community builders, those who have assessed the needs of their localities for services, raised funds for institutions, and served as volunteers for these organizations (Pleck, 1983: 52).

The farm was, both, home and a place of business for the Finnish immigrant farm woman. She did the housework, provided child care and performed farm tasks. They worked long hours as a result of the combination of home and farm tasks. Unpaid work in the home occupied the majority of the Finnish immigrant woman's time. Examples of such work in the home include child care, cooking, baking, cleaning, sewing, mending, knitting, canning and preserving food, animal husbandry, health care, gardening, rock picking, building rock fences, and haying.

The Finnish women in this research project spoke of their mothers' unpaid work in the home. Housecleaning was a weekly event, often with the mother and children working together. Spring cleaning was a major household task. Clara said that her mother *"...always did a major house-cleaning in the spring."* Jennie remembers her mother and grandmother *"... getting busy and wallpaper the kitchen and the livingroom, to get it all fresh and nice after the smoky winters!"*

Making and washing clothes took up a great deal of the Finnish immigrant farm woman's time. "Hand-me-downs" and remade cloths were common. Jennie and her sister Pearl received new and

hand-me-down clothing from an aunt in Philadelphia. *"Mother would make over a lot of the clothes that they would send us, and she'd make them over into clothes for us that would fit, and she would also get a piece of material and then do some sewing from scratch. She wouldn't even need a pattern, she would just kind of size it up and sew...She had a Singer sewing machine, a treadle machine and that's what I learned to sew on. I'd make up all the doll's clothes."*

The Finnish immigrant farm women knit all the woolen socks, hats, scarves, sweaters and sometimes underwear for the family. Amanda remembers her mother knitting in the evening. *"I don't remember her doing it in the daytime. She was so busy during the day."* Tyyne said that her mother was knitting all the time. She *"...knitted and in those days money was scarce, so when she got her skeins of yarn they were very precious and she knitted all our socks. We had to wear wool socks to school of course, so she knitted for the whole family. In fact, one time she even knitted a complete pants for my Dad... he loved them because they were so warm...She did a lot of knitting, in fact she was always knitting...I have her knitting needles,...they're very thin needles ... hers are just bent over from all the knitting."*

Aside from sewing and knitting clothing, the women were also responsible for keeping them clean. Laundry was done in several places on the homestead: in the kitchen, the summer kitchen, the sauna, outside and even by a river or lake. Tyyne remembers helping

her mother with the laundry: *"...I do remember summer washing clothes. The wringer would be outside, and the tubs would be on both sides and we used to have to take turns sitting at her feet with a broom, with a little switch or something to switch off the flies off her legs...She was washing clothes, rubbing on the rubbing board, standing and rubbing on the rubbing board."*

Eleanore called this method of doing laundry knuckle-washing. *"Before machines came into existence, they were using knuckle-washing with your hands...Why, you rubbed your knuckles against a scrub-board...and that wringer on the side, where you have two tubs and rinse, and there was always somebody turning that crank...to get that wash through that wringer..."*

Amanda remembers helping her mother do laundry at the river when she was a teenager. She had a fire pit on the riverbank and would heat water from the river to wash her clothes, if she didn't do it in the house. *"We had these big tubs. This was if she didn't do it at the river, big tubs, and she'd pour the water in the boiler on the stove and then, the sheets. I remember her boiling the sheets in lye...it was sterile. But, then, in the summer she used to take the clothes to the river and we used to wash them there. And likewise she used to put the boiler on, build a fire there on the ground."*

Growing, picking, butchering, harvesting, preserving, canning, baking and preparing food was also a major task for the Finnish immigrant farm woman. Food was simple but tasty and plentiful

according to the narrators. Jennie recalls her mother making head cheese in November when cattle were butchered. *"That was delicious! They also made that blood sausage which we really weren't too wild about...But the head cheese was really good... the meat was usually quick cut into chunks and then put in two quart jars and canned for the winter. Or ground up and made into meatballs and those were canned. So there were ready meals."*

Berries were canned by the quarts. Amanda remembered that her mother canned hundreds and hundreds of quarts of berries. Clara spoke of gardening and berry picking. *"We tended the garden, we berried, sometimes by the tub fulls! My Mom would preserve them all! And we'd often wonder, 'Grandma, why so much! We can't eat these!' But you'd never know what next year brings. Because we were always vulnerable to late frosts and a dry season. So she was always looking ahead."*

The Finnish immigrant farm women in the study were all reported to be wonderful bakers (Hanson-Stone, 1994). Some women baked on Saturdays. Other women with larger families might have baked every second day. Jennie remembered her Grandmother baking bread at her homestead in the summer, *"... the long, hot summers we had during the Depression years and my grandmother had a kitchen that was off the living room and she used to bake bread in the summertime. She had a large wood stove and then she'd start the bread dough in the afternoon and bake it at night because it was cooler at*

night to bake than during the hot July weather. I'd get up sometimes at night to get a drink of water and here would be my grandmother sitting in her chair by the stove and she would be nodding and have her head down and her bread would be baking. She'd be waiting til it gets done."

The last unpaid work on the homestead addressed in this discussion is the care, feeding and milking of cows which was the Finnish immigrant farm woman's responsibility. Her husband or sons would help with fetching water and feeding the cows, and on occasion would help with the milking. However, the cows were the woman's domain.

Milking, feeding and watering the cows, and separating the cream from the milk and washing the cream separator with all its different pieces were included the farm woman's milking chores. Jennie recalled that her grandmother loved her cows. The children also helped mother with these activities, and were often sent out to find the cows and bring them back to the barn for milking. Tynne recalled that she had to go get the cows in the summertime, "we used to have to go get the cows...The cows could wander all over. There was no pasture or anything, and the only way you knew where the cows were was the bells that they had on their necks."

Clara spoke of her mother and father coming in from the barn with buckets of warm milk. Their cream separator was in the pantry. "We'd put the milk into the separator and get skim milk out of one side and heavy cream out of the

other side, which was the kind they used for making butter. Oh we had cream on everything we ate! And all the milk you could drink. And buttermilk, which we learned to love, with the little curdles of butter still in the buttermilk. But I do remember how I hated to wash the cream separator! You had to wash every part. Take it apart, wash every part, warm baking-soda water and then you scalded it in boiling hot water. This was done daily."

A major chore in the summer for all the members of the family was haying. Several narrators remembered their mothers cutting, raking, and stacking hay in the fields. This, in addition, to cooking for the haying crews which often included relatives and friends. Amanda and Jennie told stories of raking hay what seemed like all summer long. Jennie recalled that they raked the hay "when Dad would cut the hay, we would rake it with hand rakes. They were wooden, handmade rakes and whenever they'd break off the rake, the teeth could be replaced. He'd just make a new one out of wood. They were very light weight."

Tynne said that she and other family members would "have to follow the mower when the hay was very thick and clear it off for the next round when the mover came around again, and then, when it dried, we had to go and use the rake and rake around every rock pile and next to every fence where the horse drawn hay rake couldn't get through. Then after it dried, we had to pile up the hay so that it was protected from the rain for the night. The next

morning, we'd come and spread the hay from the little stacks that we had made. The fun part was hauling the hay in because we made a game of it. We would be there with the rakes and the boys would do the pitching onto the hayrack and then somebody would be on the hayrack to stamp it down so more hay would fit. Then it was hauled to the hayloft where we would have to stamp it down again."

Lessons Learned from Everyday and Community Life

The female narrators, through their life stories, told more than the history of the Finnish homesteaders way of life, they gave us an opportunity to relive a fascinating part of Minnesota's social and cultural history. They talked about how difficult life on the homesteads could be. They spoke of hard work and few material possessions. Many women paid dearly for the chance to live on their own land, and bring up their children on those remote farms. Lonely, fearful, and tired, young women became old long before their time (Engle, 1997: 54).

Jennie spoke of her mother's loneliness when her husband was away at the logging camp during the winter and she was left home with her two daughters. Jennie had found an old letter her mother wrote to her mother (Jennie's grandmother) when they lived in Brimson, only two miles apart. It was "...a rather sad letter. It almost made me cry because Dad was working at a lumber camp

somewhere in the area but he couldn't come home except on weekends. He was evidently far enough away and Mother is out here with two little kids. No automobiles in those days, and for us, anyway, and she had to carry water from the lake. We lived by a little lake. She had a cow...and there was snow like you wouldn't believe in those days — cold. She was so lonely and sad. She wrote to my Grandma that we might just as well be separated by an ocean, that "I am so lonely, I don't see anyone, I don't hear from anyone." She couldn't even get to see her mother and her mother lived only two miles away."

However, they were quick to include comments about the strength of the family, the pride in the community, and the joys and challenges of growing up in the country. Two narrators spoke of the advantages and disadvantages of growing up as they did. Tyne spoke of the isolation and self-sufficiency immigrant women experienced on the homestead, *"We definitely had a very isolated kind of living there. I wish we had the opportunity to have more books to read. The advantages, I suppose, you learn to be independent, you learn to be self-sufficient, and you learn to get along with whoever you associated with. You learned to economize, definitely...It made you a stronger person, anyway. You developed your own character."*

Clara commented on the value of growing up in the out-of-doors and being part of a close-knit community, *"I would say it was*

something I would never exchange, never give up. It taught me so many things that I feel, probably, living in the city I would never have learned. I've learned to appreciate nature. I've learned to live with nature, respect nature. I've learned how important it is to be part of a community. And work — just togetherness."

Conclusion

This oral history project was conducted to document and preserve the rich historical information, knowledge and experiences that second generation Finnish-Americans possess about rural immigration to the United States and everyday life on a "backwoods farm" in northeastern Minnesota in the early 1900's. In particular, we have documented the contributions Finnish immigrant farm women made to the family farm and the emotional, social, economic and political framework of the Finnish American farm communities.

We were given descriptions of immigrant families and motivations for coming to America. We were also given descriptions of the work women performed on the homestead, in the community, for pay and for no direct pay. Narrators spoke of childhood memories of work and play in everyday life and the importance of "togetherness" experienced in the communities through the schools, voluntary associations and the Finn halls. They also spoke of the valuable lessons learned as a result of their life experiences

in a Finnish American farm community.

Through this oral history research, the Finnish immigrant women's work and life experiences were preserved for current and future generations. This information is available to students, educators, teachers, fellow historians, ethnographers, humanities scholars, social scientists and the general public through the archival holdings and interlibrary loan networks of the Iron Range Research Center in Chisholm, Minnesota and the Lake County Historical Society in Two Harbors, Minnesota.

The recognition and study of women's work, on and off the farm, for pay and on a voluntary basis, continues to be of great importance in immigration history, women's history, agricultural and rural history, and social history research. The documentation of Finnish American farm women's work provides primary information for researchers to use in their future studies on farm women and work.

John Kolehmainen (1950), an early Finnish cultural studies scholar, expresses his concern that we not forget the contributions and hard work of the Finnish immigrant farm woman. "Let no one underestimate the significance of the Finnish farm wife. In truth, the wilderness would not have been tamed without the pioneer woman, working on an 8-hour schedule: 8 hours in the morning, 8 hours in the afternoon and evening."

References

- Alanen, Arnold R.**, "In Search of the Pioneer Finnish Homesteader in America," in *Finnish Americana: A Journal of Finnish American History and Culture*, vol. IV, 1981. Pp 72-91.
- Alanen, Arnold R. & W. H. Tisher**, "Finnish Farmstead Organization in Old and New World Settings." In the *Journal of Cultural Geography*, 1 (Fall/Winter, 1980), pp. 66-81.
- Beckman, Irja**, *Echoes From The Past*. New York Mills, MN: Parta Printers, Inc., 1979.
- Brimson-Toimi**, History Project Committee. *The Brimson-Toimi Legacy (The History of the Area and its People)*. Iron, MN: Clensco Enterprises International, 1995.
- Engle, Eloise**, *The Finns in America*. Minneapolis, MN: Lerner Publications Company, 1977.
- Haney, Wava G. & Jane B. Knowles** (Eds.), *Women and Farming: Changing Roles, Changing Structures*. Boulder, Co.: Westview Press, 1988.
- Hanson-Stone, JoAnn M.**, *Children of the Finnish Homesteads, Oral Histories* (Brimson-Toimi, Minnesota). Chisholm, MN: Iron Range Research Center Archives, 1994.
- Hoglund, A. William**, *Finnish Immigrants in America, 1880-1920*. Madison: University of Wisconsin Press, 1960.
- Hoglund, A. William**, "Flight from Industry: Finns and Farming in America." In *Finnish-Americana: A Journal of Finnish American History and Culture*, vol. 1. New York Mills, Mn: Parta Printers, Inc., 1978, pp. 1-21.
- Karni, Mark & Robert Levin**, "Northwoods Vernacular Architecture: Finnish Log Building in Minnesota." In *Northwest Architect* (May-June 1972), pp. 92-99
- Kero, Reino**, *Migration from Finland to North America in the Years Between the United States Civil War and the First World War*. Turku, Finland: Institute of Migration, 1974.
- Kolehmainen, John I.**, *The Finns in America*. Hancock, MI: Finnish American Historical Library, Suomi College, 1947.
- Kolehmainen, John I.**, "In Praise of the Finnish Backwoods Farmer." In *Agricultural History*, 24 (January), 1950. pp 1-4.
- Kolehmainen, John I. & George W. Hill**, *Haven in the Woods: The Story of the Finns in Wisconsin*. Madison: The State Historical Society of Wisconsin, 1951.
- Kohl, Edith Eudora**, *Land of the Burnt Thigh*. St. Paul: MN Historical Society Press, 1986.
- Koop, Michael H.**, "Finnish Log Buildings in Central St. Louis County, Minnesota." In the *National Register of Historical Places-Register Nomination*. National Park Service, U.S. Dept. Of Interior, 1988-89.
- Lindstrom, Varpu**, *Defiant Sisters: A Social History of Finnish Immigrant Women in Canada*. Toronto: Multicultural History Society of Ontario, 1992.
- Mead, Margaret**, *An Anthropologist at Work - The Writings of Ruth Benedict*. Boston, MA: Houghton Mifflin, 1959.
- Neidle, Cecyle S.**, *America's Immigrant Women*. Boston, MA: Twayne Publishers, 1975.
- Neth, Mary**, "Building the Base: Farm Women, The Rural Community, and Farm Organizations in the Midwest, 1900-1940." In *Women and Farming: Changing Roles, Changing Structures*. Boulder, CO: Westview Press, 1988.
- Nurmi, Maiju** (Ed.), *10th Anniversary Album - A History of the Northern States Women's Cooperative Guild*. Superior, WI: Northern States Women's Cooperative Guild, 1939.
- Pleck, Elizabeth H.**, "Women's History: Gender as a Category of Historical Analysis." In *Ordinary People and Every Life: Perspectives on the New Social History*. Nashville, TN: The American Association for State and Local History, 1983.
- Riippa, Timo**, *Inventory to the Records of Central Cooperative Wholesale at the Immigration History Research Center*. University of Minnesota, St. Paul: Immigration History Research Center, 1992
- Riippa, Timo**, "The Finns and Swede-Finns," in *They Chose Minnesota: A Survey of the State's Ethnic Groups*. (St. Paul, 1981): 296-322.
- Rosenfeld, Rachel Ann**, *Farm Women: Work, Farm and Family in the United States*. Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1985.
- Ross, Carl & Marianne Wargelin Brown** (Eds.), *Women Who Dare: The History of Finnish American Women*. St. Paul, MN, 1986.
- Virtanen, Keijo**, "Work as a Factor in the Adaptation of Finnish Immigrants." Paper presented at Finn Forum V. Sudbury, Ontario, May 22-26, 1996.
- Wasastjerna, Hans R.** (Ed.), *History of the Finns in Minnesota*. Duluth: Minnesota Finnish-American Historical Society, 1957.

Pääkaupunkiseudun vietnamilaisten etnisestä identiteetistä

Liisa Oinonen

Maassamme asuu noin 2 900 vietnamia äidinkielenään puhuvaa henkilöä, joista noin 1 600 asuu Uudellamaalla. Vajaan kahdenkymmenen vuoden aikana vietnamilaisista on tullut Suomen kahdeksanneksi suurin kieliryhmä (STV 1997).

Tässä artikkelissa tarkastelun kohteena ovat pääkaupunkiseudulla, siis Espoossa, Helsingissä ja Vantaalla asuvat vietnamilaiset. Selvitän yksilötason tulkinnoista käsin sitä, millaisia käsityksiä vietnamilaisilla on etnisestä identiteetistään, miten vietnamilaiset hahmottavat suhdetta toisiinsa ja millaista on elää vietnamilaisena vähemmistöryhmänä Suomessa.

Tutkimusta varten haastattelin 15 pääkaupunkiseudulla asuvaa 15–52-vuotiasta suomenkielentaitoista vietnamilaista (8 miestä ja 7 naista). He ovat tulleet Suomeen vuosien 1979–1990 aikana. Haastatteluhetkellä he olivat asu-

neet maassa 5–17 vuotta. Haastattelut tein kesän 1995 ja kevään 1996 aikana.

Identiteetti ja etnisyys

Identiteetti edellyttää suhteen luomista sekä itseen että omaan ryhmään. Yksilön subjektiivinen identiteetti rakentuu omasta minäkuvasta sekä vastaavasti siitä, miten tämä kuva on sopusoinnussa muiden ihmisten hänestä muodostamien käsitysten kanssa. Identiteetti on toisaalta rajojen luomista, erilaisuuden ja ainutlaatuisuuden kokemista, mutta samanaikaisesti yhteenkuuluvuuden ja samaistumisen tunnetta laajempaan kokonaisuuteen, tiettyyn ihmisjoukkoon. (Erikson 1968: 19–23).

Etnisyys on eräs ryhmämuodostuksen tyyppi. Etnisen identiteettinsä kautta yksilö samaistuu tiettyyn etniseen ryhmään, joukkoon ihmisiä, joka identifioituu erilliseksi ryhmäksi arvojensa, symboliensä ja yhteisen historian kautta (Royce 1982: 18).

Kun yksilö jo varhaislapsuudessaan alkaa enkulturoitua yhteisönsä, hän omaksuu ryhmänsä kulttuurin arvoineen, normeineen ja symbolijärjestelmineen. Tie-

toinen yhteenkuuluvuuden tunne omaan ryhmään herää vasta kun yksilö kohtaa tutusta ja turvallisuudesta poikkeavaa. Tähän samankaltaisen ja vieraan erottamiseen liittyy stereotyypittäminen. Se on yleistävää ja kaavoitettua sosiaalista luokittelua, jossa määrittelyn kohteena on tietty ryhmä kokonaisuudessaan, eivät yksilöiden väliset persoonalliset erot. (Saressalo 1996: 70).

Allardtin ja Starckin mukaan etniseen ryhmään kuuluminen perustellaan yksilöllisesti, ja ryhmän jäsenyyden kriteerit voivat vaihdella samaan ryhmään kuuluvien keskuudessa. Kuitenkin vaaditaan tiettyjä kriteereitä, jotta etnisestä ryhmästä tai ylipäätään etnisyydestä voitaisiin puhua. Ainakin osan etniseen ryhmään kuuluvista on täytettävä nämä jäsenyys ehdot, joita Allardtin ja Starckin mukaan ovat yhteiset sukujuuret, muista erottuvat kulttuuripiirteet, sosiaalinen organisaatio ja itse tehty luokittelu. (Allardt ja Starck 1981: 20, 36–40.) Tässä yhteydessä lähestyn Suomen vietnamilaisuutta tarkastelemalla yksilön etnistä itsemäärittelyä, vietnamilaisten ja suomalaisten ryhmärajoja sekä vietnamilaisten sisäryhmäsuhteita.

Liisa Oinonen, FM. Kirjoitus perustuu Oulun yliopiston kulttuuriantropologian laitoksen pro gradu -tutkielmaan vuonna 1997.

Vietnamilaisia, suomalaisia vai molempia?

Subjekttiivinen etninen identiteetti on vastaus kysymykseen kuka olen ja keihin kuulun. Missä määrin sitten haastatellut edelleen määrittivät itsensä vietnamilaisiksi ja mikä oli heidän suhteensa suomalaisuuteen? Vietnamilaisuuden merkitys yksilön minuuden osana vaihteli pitkälle sen mukaan, minkä ikäisenä hän oli kotimaastaan lähtenyt. Siksi olen jakanut haastatellut kolmeen ryhmään: aikuisiällä eli yli 18-vuotiaana (A), kouluikäisinä eli 8–15-vuotiaana (B) ja varhaislapsuudessaan eli alle kaksivuotiaana (C) Vietnamista muuttaneisiin.

Aikuisiällä lähteneille vietnamilaisuus oli syntymässä saatu, luonnollinen ja muuttumaton osa itseä. "Kyllä mä oon edelleen vietnamilainen. En mä miksikään muutu." M/A/15.¹

Sisäisen määrittelyn lisäksi etninen ryhmä on myös ulkoisten luokittelujen tulos. Eräs haastateltu suhtautuikin etnisiin luokitteluihin varauksella. "(L.O: Oletko vietnamilainen vai suomalainen?) Mieluummin tuntematon. Joka maassa on hyviä ja huonoja ihmisiä. Ja vaikka kuinka hyvä ihminen mä oon ja joku vietnamilainen tekee pahoja asioita suomalaisille, niin sillan suomalainen on tosi vihanen. Niin se puhumaan, kaikki vietnamilaiset on ihan samanlaisia." M/A/7.

Kun yksilö luokitellaan tai hän kuuluu ryhmään, joka aiheuttaa hänelle häpeää, käynnistyy samaistumiskonflikti. Tällöin yksi-

lö yleensä pyrkii muuttamaan samaistumistaan niin, että hävettävät ominaisuudet jäävät yksilön ulkopuolelle, tai hän määrittelee kielteiset ominaisuudet positiivisiksi. (Liebkind 1994: 29–31.) Tämä haastateltu ei kuitenkaan kieltänyt vietnamilaisuuttaan, jos ei sitä korostanutkaan. Keskustelun kuluessa kävi ilmi, että hänen ystäväpiiriinsä kuului vietnamilaisia ja hän toivoi muun muassa lastensa oppivan puhumaan vietnamin kieltä.

Kouluikäisinä ja varhaislapsuudessaan lähteneiden keskuudessa itsemäärittely alkoi saada toisen, kaksoisidentiteettiin suuntautuvan ulottuvuuden. Osa tämän ryhmän haastatelluista ikäänkuin vaihtoi samaistumisryhmää ja identiteettiä sosiaalisen ympäristön mukaan. "Jos mä liikun suomalaisten kanssa, niin oon enemmän suomalainen. Niin sitten jos vietnamilaisten kanssa, niin oon vietnamilainen." M/B/12.

Yksilön eläessä yhteisöjen ominaisuudessa hänen sosiaalinen identiteettinsä voi muodostua kompleksiseksi, monikulttuuriseksi. Tämä johtaa ristiriitaitilanteisiin, jotka osaltaan rakentavat ja uudistavat yksilön identiteettiä. (Appadurai: 1992.) Tämä vaikeus määrittellä etnistä identiteettiä tarkasti tuli esille varsinkin sekaavioliitoissa syntyneiden ja varhaislapsuudessaan Vietnamista lähteneiden haastateltujen kohdalla. Vietnamilaisuus voi tällöin olla vain yksi minuuden määrittelyyn ulottuvuus.

"(L.O: Oletko vietnamilainen vai suomalainen?) Kyllä mä sillai

vietnamilainen oon. Mun isän puolelta kaikki on kai kiinalaisii. Tai ne on asunu Vietnamissa. Jotkut kaverit tulee sanomaan, että et sä voi sanoa että sä oot vietnamilainen. Et sull on suomen kansalaisuus. Mut kyllä se silti tuntuu vähän oudolta. Mull on erilaisii kulttuureita ja mä katon aina tilanteen mukaan miten käyttäydyn... Välillä musta tuntuu et mä oon aasialainen. En mä osaa kauhean hyvin määrittellä." N/C/16.

Suomalaistuminen on väistämätöntä

Vaikka kaikki haastatellut samaistuiivat ensisijaisesti vietnamilaisiksi, jokainen oli huomannut vuosien Suomessa asumisensa jälkeen muuttuneensa, suomalaistuneensa. "Ainakin kun mä katson lätkämatsii tai jotain, niin musta tuntuu, että mä oon selvästi Suomen puolella. Kyllähän Suomi kuuluu osana mun elämään. Oonhan mä asunu jo kymmenen vuotta täällä." M/B/10.

"Varmasti mä oon niiku suomalaistunu. Kun mä menin takasin Vietnamiin, niin mä huomasin joitakin eroja. Ainakin se, että silloin kun mä tulin Suomeen, niin oli vaikeeta se, että täällä on niin vähän ihmisiä. Mut kun mä kävin Vietnamissa, oli aivan päinvastoin. Oli hyvin rasittavaa kun koko ajan oli ihmisiä, melua ja liikennettä." M/A/15.

Suurin osa haastatelluista oli jo vaihtanut Suomen kansalaisuuteen tai hakenut sitä. Kansalaisuuden vaihtamiseen suhtauduttiin

¹ Sukupuoli/ryhmä, johon haastateltu kuuluu Vietnamista lähtökänsä puolesta/kuinka monta vuotta haastateltu on asunut Suomessa

neutraalisti. Etniseen identiteetipäätös oli tehty lähinnä käytännöllisistä syistä.

Vietnam oli valtaosalle haastelluista edelleen kotimaa ja Suomi asuinmaa. Ne, jotka olivat käyneet Vietnamsissa, totesivat kotimaansa vuosien kuluessa muuttuneen. Muistojen ja kaipauksen kohteena olevaa Vietnamia ei siis enää ole. *"Olen melkein kun juurtunu tänne. Mä kävin Vietnamsissa joskus neljä vuotta sitten. Sen jälkeen kun tulin takas Suomeen, niin aattelin, että kauheeta jos muutun takas sinne, kun siellä on niin paljon muuttunu. Vaikka mä oon vietnamilainen, niin musta tuntuu, et olis kauheen vaikee alussa, jos mä nyt muutun sinne."* N/A/17.

Ainoastaan yksi kouluikäisenä Vietnamista lähtenyt määritteli Suomen kotimaakseen. Hän oli vierailut viisi vuotta aiemmin Vietnamsissa ja antoi ymmärtää, että ei voinut samaistua Vietnamiin sen poliittisen järjestelmän takia. Toinen, varhaislapsuudessaan Vietnamista lähtenyt informantti yhdisti kotimaakseen Hong Kongin. Hänen lapsuusvuosistaan suurin osa oli kulunut pakolaisleirillä. Hän totesi kaipaavansa leirillä tuntemiaan "ystävällisiä ihmisiä ja kivoja aikoja." Hänen suhteensa Vietnamiin oli etäinen, vaikka hän oli siellä kerran käynyt vanhempiansa kanssa.

Valtaväestön asenteet ja vietnamilainen identiteetti

Etninen identiteetti ei kehity tyhjiössä, vaan yksilön ja ryhmän suhteessa laajempaan sosiaali-

seen kontekstiin. Keskusteluissa keskeiseksi teemaksi nousi valtaväestön negatiivinen asennoituminen vietnamilaisiin ja se, miten tämä heijastuu yksilön kuvaan omasta ryhmästään.

Haastateltavat kokivat suomalaisten luokittelevan heidät ennemminkin pakolaisiksi kuin suomalaisiksi vähemmistöryhmäksi, vietnamilaisiksi. Yleisesti suomalaisten koettiin asennoituvan negatiivisesti kaikkiin maahan saapuneisiin pakolaisiin. Pakolaisuuteen liittyy mielikuvia olemisen tilapäisyydestä, muukalaisuudesta ja tietynlaisesta riippuvuudesta vastaanottajamaan sosiaalipalveluista. Yleensä pakolaisina maahan tulleet muodostavat identiteetti-käsityksensä erilaisin termein kuin ne, jotka heihin näitä leimamerkkejä kohdistavat. (Zetter 1991.)

"Oli harmillista, kun olin ulkona ja joku uskalias suomalainen tuli luo ja alko kysylee jotain... Sit keskustelu oli aika hauskaa. Yht äkkiä hän kysyy, anteeks, mistä sä oot. Ja mä vastaan Vietnamsista... Jotkut ei välitä siitä, olenko mä vietnamilainen vai kiinalainen. Mutta jotkut taas, näkee silmistä, että ne on pettyny kun olen vietnamilainen. Ne ei halua keskustella vietnamilaisen kanssa, joka on tunnettua niiku venepakolaisena." M/A/15.

Herää kysymys, milloin pakolaisena maahan tullut lakkaa olemaasta pakolainen? Suurin osa haastatelluista oli Suomen kansalaisia tai kansalaisuutta hakeneita. Haastateltavien kohdalla pakolaisuus selittää Suomeen tulon, mutta se ei pitkällä aikavälillä anna todellista kuvaa heidän elämästään Suomessa.

Varsinkin ensimmäisten vietnamilaisten joukossa maahamme saapuneet totesivat suomalaisten suhtautumisen pakolaisia kohtaan muuttuneen. *"Onneks sillon kun mä tulin Suomeen Suomessa hyvä tilanne. Sillon mulla ei ollut vaikee sopeutua alussa, koska ihmiset ystävällisiä ja auttavaisia. Jos nyt tähän aikaan tulis Suomeen, niin varmaan hirveen vaikee... Suomessa tilanne on muuttunu. Lama niiku. Se tulee enemmän niiku vihamieliseksi."* N/A/17.

Vietnamilaisten ominaispiirteinä korostettiin työntekoa ja ahkeruutta. Toisaalta harmiteltiin sitä, että vietnamilaisia on paljon työttöminä. Pahimmillaan tämä purkautuu rikoksina tai epäsosiaalisenä käyttäytymisenä. Ryhmän sisässä tällainen käyttäytyminen tuomittiin ja tekijöiden puolesta tunnettiin kollektiivista häpeää. Erityisen ikäviä tällaiset tapaukset ovat silloin, kun ne ylittävät julkisuuskyynnyksen ja ruokivat valtaväestön vietnamilaisista rakentamia negatiivisia stereotypioita. Tämä puolestaan heijastuu vietnamilaisten omiin käsityksiin ryhmästään. *"En mä yksitään häpee, mut voin sanoo mä suutun tai vihaan semmosia ihmisiä, jotka tekee tommosia tekoja... Se sillon tulee mieleen, et se leimaa koko kansalaisuuden. Et muillekin vietnamilaisille tulee tällanen huono maine."* M/B/12.

"Kun mä meen ulos, enkä tunne ihmisiä, niin yleensä mä kyllä aattele, että ne aattelee musta paha. Kun me ollaan annettu suomalaisille enemmän huono kuva kuin hyvä kuva..." N/B/6.

Magdalena Jaakkolan tutkimus suomalaisten asenteista ulkomalaisia kohtaan vahvistaa suhtautu-

misen muuttuneen kielteisemmäksi vuosien 1983–1993 aikana (Jaakkola 1994:55). Silti haastatellut samaistuivat omaan etniseen ryhmäänsä. Viitteitä suomalaisten ihannoimisesta tai halusta muuttua suomalaiseksi en haastateltavien keskuudessa havainnut.

Ratkaisuja vietnamilaisuuden stigmatisoitumisen estämiseen etsittiin ryhmän sisästä. Uhkatilanteet käynnistävät positiivisen identiteettimallin puolustuksen. Se ilmeni pyrkimyksenä antaa ulkopuolisille mahdollisimman hyvä kuva itsestä ja omasta ryhmästä. Menestymisen paineet tuntuivat olevan ryhmän sisällä ajoittain kovat.

"Mutta tavallaan mä oon ylpee, että koko ajan mä asunu Suomessa mä oon tehny jotain. Mä elän sillai että en riippuvainen suomalaisista." N/A/17.

Vanhemmat suuntaavat toiveensa paremmasta tulevaisuudesta ja menestyksestä lapsiinsa, joiden koulumenestys tuo koko perheelle arvostusta yhteisössä.

"Jotkut täällä opiskelee tosi hyviks. Ne on onnistunu. Puhutaan aina et ton ja tään perheen lapsi... vanhemmat on ylpeitä, et lapsi on yliopistossa tai jotain." M/B/10.

Menneisyys erottaa ja yhdistää

Vietnamilaisia on yksipuolisesti tarkasteltu suhteessa valtaryhmään eikä sisäryhmän suhteisiin juuri ole kiinnitetty huomiota. Etniset ryhmät muodostuvat, yhdistävistä kriteereistään huolimatta, yleensä heterogeenisesta ihmisryhmästä. Etniset ryhmät ovat jat-

117 marttyyrin muistojuhlan kulkueessa kannetaan neitsyt Marian pat-sasta. Naisilla on yllään perinteiset vietnamilaiset juhlapuvut, *áo dài*. Paksalo 2.6.1996. – Kuva: Liisa Oinonen.

kuvan muutoksen alaisia ja jakaantuvat erilaisiin alaryhmiin. Toiseus on läsnä kaikissa ryhmissä siinä missä toisensa kaltaisuuskkin (Peressiini 1993:14).

Alueellisesti vietnamilaiset jakautuvat karkeasti etelä-, keski- ja pohjoisvietnamilaisiin. Kun asutus alkoi levittäytyä Punaisenjoen suistoista kohti etelää, alueelliset identiteettierot kehittyivät vuosisatojen kuluessa erilaisten ekologisten, historiallisten ja sosiokulttuuristen tekijöiden seurauksena. Vietnamilaisten alueelliset erikoispiirteet tulevatkin esiin erilaisina stereotyyppioina. Haastatelluista 12 oli kotoisin Etelä-Vietnamista, joten keskustelu vietnamilaisten alueellisista identiteetti-eroista oli näkökulmaltaan voimakkaasti etelävietnamilainen.

"Niillä on ihan eri ruokaaki. Kyllä ne syö riisiä, mut ihan eri makuja silleen. Ja elämäntavat, neki on joskus ero. Joo ja ne on rehelli-

sempii (etelässä), kyllä sen voi tunnistaa. Etelän miehet ne rakastaa vaimoiaan enemmän kuin pohjoisvietnamilaiset." N/B/6.

"Eteläläiset käyttää paljon rahaa, pohjoiset käyttää harvoin omaa rahaa, keskivietnamilaiset ei niiku halua käyttää rahaa, haluaa niiku säästää." M/A/5.

Alueellisia eroja vieläkin merkittävämmät ja syvemmin ryhmää jakavat tekijät löytyvät toisen maailmansodan jälkeisistä Vietnamin tapahtumista. Maa jakautui kahteen valtioon ja tätä seurasi sota, joka päättyi Pohjois-Vietnamin voittoon 1974. Varsinkin omakohtaisesti sodan ja kommunistien eteläntulon kokeneet suhtautuivat pohjoisvietnamilaisiin negatiivisesti. Ulkopuolisten vietnamilaisiin liittämät negatiiviset stereotyyppit siirrettiin ryhmän sisällä vastapuoleen.

"Koko ajan pohjoisessa kommunisti hallitsee, niillä ei oo mi-

Yli puolet kaikista maamme vietnamilaisista asuu Uudellamaalla. Kuvassa vantaalaiset Phan My Phuong ja Le Hang. Kuvan henkilöt eivät olleet mukana tässä tutkimuksessa. – Kuva: Liisa Oinonen.

tään. Ja nyt täällä Suomessa, jos ei voi omalla rahalla ostaa, niin ne rupee varastelee tai jotain. Kun ne kommunistit tuli etelään, niin mä näin omilla silmillä ne koko ajan varastaa ja varastaa.” M/A/7.

Toisaalta kysymyksiäni ryhmäjäoista kummasteltiin ja kritisoitiin sitä harhakäsitystä, jonka mukaan Suomessa asuvat vietnamilaiset olisivat automaattisesti ystäviä keskenään ja tuntisivat toisensa. Vietnamilaisten jakaantuminen erilaisiin ryhmiin on sekä historiallisten, poliittisten että persoonallisten tekijöiden yhteissumma. Pelkkä yhteinen etninen tausta ei pysty herättämään solidaarisuuden ja yhteenkuuluvuuden tunnetta.

”Ihmisten lähtökohdat niin erilaisia. Se ei riitä, että me ollaan vietnamilaisia kaikki. Se on niiku pohjana sille, että me voisimme olla yhdessä. Mutta se ei riitä

vaan pitää olla myös joku muu. Esimerkiksi pakolaisuudella myös on monenlaisia syitä. Ja täällä on myös sellasia, jotka on lähteny jostain muusta syystä kuin poliittinen tai ideologinen syy. Et on vaikee olla niiku yhdessä. Historiastakin löytyy joku selitys. Voi olla, että Vietnam kuului aikoinaan Kiinalle ja myöhemmin Ranskalle, että meitä johdettiin ulkomaalaisten käsin. Vietnamilaisilla ei ehkä myöskään kokemuksia miten johtaa omia kansoja... kyllä Saigonissa on sellasia ihmisiä, jotka ei ajattele mitään eroja maan osien välillä. He tietävät että me kaikki ollaan vietnamilaisia.” M/A/15.

On muistettava, että vietnamilaiset ovat tuoneet mukanaan Suomeen elämänhistoriansa ja kokemuksensa lähtömaastaan. Menneisyys vaikuttaa vuorovaikutuksessa, ja yksilö hakeutuu ryhmään, joka tarjoaa hänen iden-

titeetilleen myönteisintä palautetta. Etenkin ensimmäisen muuttajasukupolven sosiaalisissa suhteissa vallitsevat tarkat Vietnamin-aikaiset asetelmat. (Knudsen 1991: 34).

Jotta etnisestä ryhmästä voitaisiin puhua, pitää ryhmän keskuudessa ilmetä yhteenkuuluvuuden, yhteisöllisyyden ja solidaarisuuden tunteita, jotka ylittävät ryhmää jakavat tekijät kuten esimerkiksi alueelliset ja luokkajaot (Smith 1981: 68–69). Selvästi esijn tulevien luokittelujen jälkeen voi kysyä, ovatko Suomessa asuvat vietnamilaiset yksi etninen ryhmä. Ryhmän selvistä sisäisistä jäoista huolimatta puhuttiin kuitenkin laajemmin Vietnamin kansasta, jolla on yhteinen alkuperä, yhteinen historia ja yhteinen kulttuuri. Sukupolvien välillä nähtiin eroja suhtautumisessa ryhmäjäkoihin, ja varsinkin nuoret korostivat omassa kaveripiirissään ajattelutavan muuttuneen suvaitsevammaksi.

”Mitä mä tunnen noita vietnamilaisia, niin kyll siellä on sillai, et ne on sekä etelästä että pohjosest. Et ne on ihan kavereita keskenään ja ne ei sillai jaottele. Mut kyll nää vanhemmat sillai. Kyll jotkut jakaa, sillai et periaatteessa soitettiin niiku pohjoislaisii vastaan.” N/C/16.

Menneisyyden merkitykset muuttuvat tämän päivän muutosten mukana, ja kollektiivista historiaa tulkitaan erilaisissa konteksteissa uudenlaisin painotuksin. Etnisyys ja etnisen identiteetin rakentuminen ovat jatkuvaa neuvottelua myös ryhmän sisällä, mistä ryhmän sisäiset ristiriitaisuudet ja heterogeenisuus kertovat. Etnisyys on sosiaalinen ilmiö,

joka heijastaa historiallisten olosuhteiden muutosta ja jota eri sukupolvet tulkitsevat oman näkökulmansa ja kokemuspäänsä mukaan. Ryhmän sisäinen koheesio on dynaaminen ilmiö. Vastaus kysymykseen, kuka meidän ryhmämme kuuluu, riippuu tilanteesta ja siitä, kenelle ryhmää esitellään. Ryhmään kohdistuvan ulkoisen paineen alla ryhmän sisäinen kahtiajako mitä ilmeisimmin korostuu.

Ryhmän sisäiset verkostot

Yhteinen etninen tausta helpottaa kanssakäymistä. Haastatellut haakeutuivat mieluummin vietnamilaisten kuin suomalaisten pariin. Suhteiden solmiminen ja vuorovaikutus saman etnisen taustan omaavien ja samaa kieltä puhuvien kanssa koettiin helpommaksi. Vain vietnamilaisten kanssa erilaisuuden ja toiseuden tunne oli poissa. Eräänlainen välimatka suomalaisiin oli luonnollista — myös vietnamilaisten puolelta tapahtuvaa — rajanvetoa kanssakäymisen kentällä. Siirtolaistutkimusten valossa sosiaalisen vuorovaikutuksen keskittyminen oman etnisen ryhmän piiriin on enemmän sääntö kuin poikkeus, ja se ilmentää myönteistä sitoutumista omaan ryhmään (esim. Jaakkola 1994a: 146–147).

Vaikka vietnamilaiset ovat hyvin heterogeeninen joukko ihmisiä, kuten edellä on kuvattu, haastattelujen perusteella muodostui myös mielikuva vietnamilaisten yhteisön sisäisestä tiiviistä tiedonkulusta. *”Kun mä teen jotain, vaikka matkustan Vietnamiin, niin kaikki vietnamilaiset tietää. Tai jos mulle tapahtuu jotakin,*

niin kaikki vietnamilaiset tietää.” M/A/15.

Näiden verkostojen kautta pidetään yhteyksiä myös kauemaksi, muualla Suomessa ja jopa ulkomailla asuviin vietnamilaisiin. Vaikka juoruilua pidettiin yhtenä vietnamilaisten huonoimpana puolena, on se todiste ryhmän sisäisestä yhtenäisyydestä ja tapakontrollista.

Yhteydet diasporassa eläviin vietnamilaisiin

Tänä päivänä etnisten ryhmien välinen vuorovaikutus ei asetu enää perinteiseen paikalliseen kontekstiin. Etniset rajat eivät ole enää maantieteellisiä. Vietnamilaiset ovat pakolaisuuden myötä hajaantuneet ympäri maailmaa. Näin maahanmuuttajaryhmien identiteetti rakentuu globaalisten verkostojen kautta muihin samaan alkuperää oleviin ryhmiin. Kaikilla informanteilla oli sukulaisia ulkomailla, lähinnä USA:ssa, Kanadassa ja Australiassa. Yhteyksiä ulkomailla asuviin sukulaisiin pidettiin kirjeitse ja puhelimitse. Myös uusi teknologia, kuten WWW-sivut, mahdollistavat yhteydenpidon vietnamilaisten välillä ympäri maailmaa. Eräs haastateltu kertoi tietoverkoista löytyvän muun muassa Kanadan ja USA:n vietnamilaisten kotisivuja.

Osa nuorista informanteista samaistui enemmän näihin ulkovietaimilaisiyhteisöihin kuin lähömaahan Vietnamiin: *”Musta tuntuu välillä, että niiden Vietnamin ulkopuolella asuvien vietnamilaisten kanssa mulla on paljon enemmän yhteistä kuin sellasten, jotka asuu Vietnaminissa.”* N/C/16.

Suomen vietnamilaiset eivät siis ammenna kulttuuriaan ainoastaan Vietnaminista käsin, vaan yhtä oleellisia ovat länsimaissa asuvien vietnamilaisyhteisöjen levittämät vaikutteet.

Yhteenvedo

Olen tässä artikkelissa pyrkinyt rakentamaan kuvaa siitä, miten Suomessa asuvat vietnamilaiset määrittelevät itsensä, suhteensa toisiinsa ja suhteensa valtaväestöön, suomalaisiin.

Kaikki tähän tutkimukseen osallistuneet vietnamilaiset tunsivat olevansa ainakin osittain vietnamilaisia, eikä yksikään haastateltu spontaanisti maininnut olevansa suomalainen. Etninen itsemäärittely saa sitä selkeämpiä muotoja mitä vanhempana synnyinmaasta on lähdetty, sillä omakohtaiset kokemukset lähtömaasta tukevat sitoutumista omaan alkuperään. Aikuisiällä Vietnaminista lähteneet kokivat etnisyytensä itsestäänselvyytenä. Nuorempien, kouluikäisistä ja varhaislapsuudessaan lähteneiden etninen identiteetti on alkanut saada uusia ulottuvuuksia valtakulttuuriin päin, jolloin suomalaisuus on alkanut vaikuttaa itsemäärittelyyn. Etnisen identiteetin määrittelyn moniulotteisuus ja vaikeus tuli esiin varsinkin varhaislapsuudessaan lähteneiden ja seka-avioliitossa syntyneiden keskuudessa.

Vietnamilaiset ovat olleet varsin lyhyen aikaa suomalaisena vähemmistönä, ja heidän asemansa ja statuksensa yhteiskunnassa määräytyvät pitkälti enemmistön asenteiden kautta. Vietnamilaiset itse kokevat suomalaisten suhtau-

tuvan heihin negatiivisesti. Ulkopuolelta vietnamilaisiin kohdistuvat negatiiviset stereotyyppit vaikuttavat ryhmän sisäiseen dynamiikkaan. Ryhmän sisäiset luo-

kittelut ovat puolestaan niin Vietnamin-aikaisten alueellisten identiteettierojen ilmaisumuotoja kuin tulkintoja Vietnamin historiasta. Indokiinan sodan ja Vietna-

min yhdistymisen synnyttämät ristiriidat Vietnamin kansan keskuudessa heijastuvat edelleen Suomen vietnamilaisten välisissä suhteissa.

Kirjallisuus

Allardt, Erik; Starck, Cristian: Vähemmistö, kieli ja yhteiskunta. Suomenruotsalaiset vertailevasta näkökulmasta. Juva 1981.

Appadurai, Arjun: Global Ethnoscapes. Notes and Queries for Transnational Anthropology. In: Recapturing Anthropology. Working in the Present. Edited by Richard G. Fox. Santa Fe, New Mexico. Second paperback edition, p. 191–210. 1992.

Erikson, Erik H.: Identity, Youth and Crisis. London 1968.

Jaakkola, Magdalena (a): Puolalaiset Suomessa. **Teoksessa:** Maahanmuuttajat; Kulttuurien kohtaaminen Suomessa. Liebkind, Karmela (toim.), s. 123–161. Helsinki 1994.

Jaakkola, Magdalena: Ulkomaalaisasenteet Suomessa ja Ruotsissa. **Teoksessa:** Maahanmuuttajat; Kulttuurien kohtaaminen Suomessa. Liebkind, Karmela (toim.), s. 50–81. Helsinki 1994.

Liebkind, Karmela: Maahanmuuttajat ja kulttuurien kohtaaminen. **Teoksessa:** Maahanmuuttajat; Kulttuurien kohtaaminen Suomessa. Liebkind, Karmela (toim.), s. 21–49. Helsinki 1994.

Peressiini, Mauro: Identiteetin kaksi puolta. Unesco Kuriiri (1993) nro 7.

Royce, Anya Peterson: Ethnic Identity. Strategies of Diversity. Midland Book. USA 1982.

Saressalo, Lassi: Kveenit. Tutkimus erään pohjoisnorjalaisen vähem-

mistön identiteetistä. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 638. Tampere 1996.

Smith, Anthony: The Ethnic Revival in the Modern World. Cambridge University Press. USA 1981.

Suomen tilastollinen vuosikirja 1997. Tilastokeskus. Hämeenlinna 1997.

Zetter, Roger: Labelling Refugees: Forming and Transforming a Bureaucratic Identity. Journal of Refugee Studies (1991) Vol 4, No 1.

*Siirtolaisuus-Migration toivottaa
lukijoilleen kaunista kesää!*

Muuttoväylä äärimmäiseen länteen – suomalaisten etappimuutto Pohjois-Amerikassa

Petri Ohtonen

Euroopasta Pohjois-Amerikkaan suuntautunutta siirtolaisuutta on tutkittu paljon. Kiinnostuksen kohteina ovat tällöin olleet erityisesti siirtolaisten muutto ja sijoittuminen uuteen maahan. Myös syntyneiden siirtolaisyhteisöjen tutkimus on ollut intensiivistä. Siirtolaisten Pohjois-Amerikan sisäiset muuttoliikkeet ovat kuitenkin jääneet kokonaan tieteellisen mielenkiinnon ulkopuolella. Tämä on koskenut sekä Suomessa että muissa maissa tehtyä tutkimusta. Siirtolaisten muuttoliikkeet Yhdysvalloissa ja Kanadassa ovat siis muodostaneet merkittävän hyödyntämättömän tutkimusalueen.

Tärkeimpänä syynä tutkimusaukon säilymiseen lienee ollut käytettävissä oleva tilastollinen aineisto, josta ei pysty suoraan tekemään päätelmiä sisäisestä muuttoliikkeestä. Yhdysvalloissa ja Kanadassa ei rekisteröity eri osavaltioiden tai provinssien välisiä muuttoliikkeitä, joten ainoa mahdollisuus tarkastella suoma-

laisiirtolaisten liikkuvuutta Pohjois-Amerikan eri osien välillä on verrata eri osavaltioiden ja provinssien suomalaisväestöjen väkiluvun kehitystä toisiinsa väestönlaskennoista tai kerätä muuttajista otos useista eri lähderyhmistä. Tässä käsiteltävässä tutkimuksessa turvauduttiin molempiin tapoihin. Lähes 400 pienoiselämäkertaa käsittävä otos koottiin 1960-luvulla kerätystä lomakehaastatteluista ja *Industrialist*-lehdessä sekä Suomi-Synodin kirkolliskalentereissa julkaistuista kuolinilmoituksista.¹

Merimiessiirtolaisuudesta etappimuuttoon

Suurimmillaan länsirannikon suomalaisten määrä oli vuonna 1930. Tyynenmeren ranta-alueilla asui tällöin yli 30 000 suomalaista.² Suomalaisia oli kuitenkin asunut länsirannikolla jo 80 vuotta. Ensimmäiset alueelle saapuvat suomalaiset olivat merimiehiä, jotka asettuivat kultakuumeen houkuttelemina vuoden 1850 aikoihin Kaliforniaan. Sittemmin San Franciscoon syntyi suuri suomalaiskeskus, jossa asui jo 1880-

luvulla tuhansia suomalaisia, joista merenkulun jättäneet merimiehet muodostivat suuren osan. Kalifornian suomalaisista saivat muutkin länsirannikon alueet siirtolaisia. Merimiesten esimerkistä sai alkunsa myös länsirannikolle suoraan Suomesta suuntautunut siirtolaisuus, joka pysyi kuitenkin 1800-luvulla vähäisenä.

Merimiehet vaikuttivat suuresti myöhemmän siirtolaisuuden ja Pohjois-Amerikan sisäisen muuttoliikkeen suuntautumiseen. Oulun ja Raahen kaupunkien laivastot kasvoivat 1860-luvulla Suomen suurimmiksi, joten ei ole yllättävää, että enemmistö länsirannikon suomenkielisistä asuttajista oli siirtolaisuuden varhaisessa vaiheessa kotoisin Pohjois-Pohjanmaalta. Oulun läänin rannikkoalueilta lähteneiden osuus pysyi myös suurena. Aina 1910-luvun jälkipuoliskolle saakka Oulun läänistä tuli länsirannikolle enemmän suomenkielisiä siirtolaisia kuin mistään muusta läänistä. On kuitenkin huomioitava, että käytetystä otoksesta puuttuvat suomenruotsalaiset. Vaikuttaa siltä, että poikkeuksellisen suuri osa länsirannikon suomalaisista oli Pohjanmaan suomenruotsalaisia.

FM Petri Ohtosen artikkeli perustuu hänen 1997 Turun yliopistossa valmistuneeseen yleisen historian pro gradu -tutkimukseensa.

Suuri enemmistö länsirannikolle menneistä suomalaisista ei kuitenkaan ollut merimiessiirtolaisia eikä suoraan Suomesta saapuvia siirtolaisia vaan etappimuuttajia. Suomalaisen Pohjois-Amerikan sisäistä muuttoliikettä länsirannikolle voidaan kuvata käsitteellä etappimuutto, jolla tarkoitetaan suomalaisten vaihteista liikkumista kohti länttä. Jotkut etappimuuttajista siirtyivät länsirannikolle työskenneltyään ensin lyhyen ajan itärannikon teollisuusalueilla, kun taas useimmat kiersivät vuosia keskilännen ja vuoristovaltioiden kaivoksia ja metsäkämppeä ennen saapumistaan länsirannikolle.

Miksi suomalaiset sitten siirtyivät länsirannikolle Pohjois-Amerikan muista osista? Etappimuuton alkuvaiheessa 1870-luvulla Washingtoniin ja Oregoniin syntyi useita suomalaisia farmiyhteisöjä. Varhainen etappimuutto olikin osittain agraarimuuttoa. Suomalaiset siirtyivät länsirannikolle valtaamaan Homestead-oikeudella ilmaista maata. Myös Oregonissa sijaitsevan Astorian kalastus houkutteli etappimuuttajia samaan aikaan. Suurimmillaan etappimuutto oli kuitenkin vasta 1900-luvun alusta 1920-luvun puoleenväliin ulottuvana ajanjaksona. Tärkeimpänä syynä muuton taustalla oli tällöin teollisuuden ja väestön siirtyminen kohti urbanisoituvaa länsirannikkoa. 1890-luvulla ns. rajaseudun käsite alkoi siirtyä historiaan, kun eurooppalaisperäinen väestö levittäytyi koko mantereen laajuisesti asumaan kaikille heille sopiville alueille. Teollisuuden kasvu oli länsirannikolla vuosisadan vaihteessa hyvin nopeaa. Oregonin

ja Washingtonin osavaltioihin syntyi satoja sahoja hyödyntämään lähes koskemattomia metsiä.

Oli tavallista, että suomalaismiehet työskentelivät länsirannikolle muutettuaan aluksi metsätöissä ja vaihtoivat sen myöhemmin muuhun työhön. Metsäteollisuuden tärkeä merkitys suomalaisten työmahdollisuuksien kannalta ilmeni paitsi kasvaneena etappimuuttona kyseisiin osavaltioihin myös siten, että Washington ja Oregon alkoivat houkuttaa aiempaa suurempia määriä suomalaisia myös suoraan Suomesta. Tärkeä merkitys oli myös lohentakalastuksen kehityksellä. Vuoteen 1900 mennessä Oregonista Beringinmereen ulottuvasta alueesta oli tullut maailman tärkein lohentakalastusalue. Länsirannikolle kasvoi San Franciscon rinnalle muita suurkaupunkeja, joita olivat Seattle, Portland, Vancouver ja Los Angeles. Näiden kaupunkien tarjoamien työpaikkojen merkitys oli tärkeä suomalaisille. Voimakas taloudellinen kasvu piti palkat länsirannikolla korkeina ja esimerkiksi metsätöläisten palkat olivat korkeampia kuin Yhdysvaltojen muissa osissa.

Muuttoliikkeiden tutkimuksessa muuttoliikkeiden syitä on usein jaoteltu vetäviin ja työntäviin tekijöihin. Suomalaisia etappimuuttajia länsirannikolle vetävänä syynä voidaan tämän jaotellun mukaisesti pitää alueella tapahtunutta metsäteollisuuden, kalastuksen ja kaupunkien kasvua, joka loi suomalaisille sopivia työpaikkoja. Kun etappimuuton syitä tarkastellaan kyseisen dikotomian mukaisesti, on selvitettävä myös, miksi suomalaiset eivät asettuneet pysyvästi asumaan jol-

lekin etappipaikkakunnalle vaan jatkoivat kohti länttä aina Tyyntenmeren rannoille saakka.

Muuttoväylä länsirannikolle

Etappimuuttajien muuttoreitit kulkivat useimmiten keskilännen ja vuoristovaltioiden kaivoskaupunkien ja metsäkämppien kautta. Oli aivan tavallista, että länsirannikolle etappien kautta siirtynyt suomalainen oli asunut aluksi keskilännessä, muuttanut sieltä vuoristovaltioon ja vasta sieltä länsirannikolle. Etappien verkosto muodosti muuttoväylän, jota pitkin suomalaiset siirtyivät kohti länttä. Kyseisen muuttokäytävän muodostivat Yhdysvaltojen itärannikon osavaltiot New York ja Massachusetts, keskilännen osavaltiot Michigan, Minnesota, Illinois, Wisconsin, Ohio ja molemmat Dakotat sekä vuoristovaltiot Montana, Wyoming, Utah ja Colorado. Kanadassa oli tavallista, että Brittiläiseen Kolumbiaan muuttaneet siirtolaiset olivat asuneet ensin Ontarion provinssissa, josta oli muutettu suoraan tai preeriaprovinssien kautta länsirannikon provinssiin.

Pohjois-Amerikan itärannikko oli useimmiten suomalaisille vain kauttakulkupaikka, jossa vaihdettiin kulkuneuvo laivasta junaksi. Syynä siihen, että suomalaiset siirtyivät sieltä lännemmäs olivat itärannikon työpaikkojen sopimattomuus monille suomalaisille ja lännempänä ammattitaidottomalle työvoimalle maksettava parempi palkka. Vuoristovaltioissa kaivosmiesten palkat olivat 1890-luvulla jopa kolminkertaiset ver-

rattuna siihen, mitä ne olivat itä-rannikon teollisuuskeskuksissa. Tämä koski kuitenkin vain suomalaisia miehiä. Naisille oli itä-rannikon suurkaupungeissa töitä yllin kyllin.

Oma vaikutuksensa on varmasti ollut myös sillä, että länsirannikolle menneet suomalaiset olivat kotoisin ennen kaikkea Oulun ja Vaasan lääneistä, kun taas New Yorkiin asettuneet suomalaiset olivat usein kotoisin Etelä-Suomesta ja kaupungeista.³ Heillä oli luultavasti Vaasan ja Oulun lääneistä tulleita parempi kyky sopeutua suurkaupunkiin ja tehdastyöhön.

Keskilänneistä ja vuoristovaltioista löytyi runsaasti vähäisemmälläkin ammattitaidolla suoritettavaa työtä. Siirtolaistyöläisen ei ollut kuitenkaan helppoa asettua asumaan yhteen paikkaan. Teollisuuden alat kohtasivat rakennemuutoksia ja olivat alttiita taloudellisille kausi- ja suhdannevaihteluille. Myös itse työhön ja asuinympäristöön liittyi ongelmia, jotka saivat suomalaiset vaihtamaan työtä ja samalla yleensä myös paikkakuntaa.

Ennen kuin tarkastelussa siirtytään taloutta ja työelämää koskeviin syihin on kuitenkin huomioitava muuttotradition vaikutus muuttoväylän muodostumisessa. Pohjois-Pohjanmaalla syntyi tapa lähteä siirtolaisiksi ennen muuta Pohjois-Michiganiin. Sinne oli mennyt siirtolaisia Tornionjoki-laaksosta jo vuonna 1870. Ensimmäiset länsirannikolle menneet etappimuuttajatkin olivat lähteneet Michiganista. Vaikuttaa siltä, että monet Pohjois-Pohjanmaalta lähteneet asuivat ensin Pohjois-Michiganissa ja muutti-

vat vasta täältä länsirannikolle tai vuoristovaltioihin. Tämä selittää myös sitä, miksi länsirannikolle ei muutettu suuremmassa määrin suoraan Suomesta.⁴

Suurin osa Michiganissa ja vuoristovaltioissa sijainneista etappipaikkakunnista oli kaivosyhteisöjä. Suomalaiset työskentelivät Michiganissa ennen kaikkea Houghton countin kuparikaivosalueella, jossa sijaitsi suomalaisten hyvin tuntema Kuparisaari. Vaikka Michigan säilyikin suurena kuparintuottajana, siirtyi kuparintuotannon painopiste vuoristovaltioihin. Myös raudantuotanto kasvoi voimakkaasti vuoristovaltioissa. Lisäksi Michiganin ja Minnesotan kaivosalueilla käytiin suuria työtaisteluita, joiden seurauksena suomalaisia syrjittiin työhaussa.

Kaivosyhteisöt olivat yleensä kaikkea muuta kuin perheen perustamiseen sopivia paikkoja ja itse kaivostyö oli liikaista, raskasta ja vaarallista. Osa Michiganin kaivosmiehistä vaihtoikin kaivostyön maanviljelyyn ja osa lähti etsimään uutta työpaikkaa lännestä. Moni päätyi vuoristovaltioiden kaivoksiin. Vuoristovaltioissa etappipaikkakuntia olivat erityisesti Butte ja Red Lodge Montanassa. Edellinen oli aikoinaan Pohjois-Amerikan suurin kaivoskaupunki. Buttessa kaivettiin kuparia ja Red Lodgessa kivihiiltä.

Kaivostyöhön liittyivät vuoristovaltioissa samat ongelmat kuin keskilännessäkin. Osa kivihiilikaivoksista menetti kannattavuutensa ja lakkautettiin, kun tekniikka kehittyi energiaa vähemmän tuhlaavaksi ja öljyn käyttö energian lähteenä kasvoi. Butte oli kuuluisa väkivaltaisista lakkotaiste-

luistaan ja ammattiyhdistysliikkeen sisäisestä valtataistelusta. Elinympäristönä vuoristovaltioiden kaivoskaupungit lienevät olleet vähintään yhtä ankeat kuin keskilännekin.

Kaivoksien tarjoaman työn vähenemisen lisäksi toinen suomalaisiirtolaisten elämään vaikuttanut taloudellinen rakennemuutos keskilännessä oli Yhdysvaltojen metsäteollisuuden siirtyminen länsirannikolle. Ryöstöhakkuut estivät uusiutuvan luonnonvaran uusiutumisen Suurten järvien alueella. Suurimmillaan keskilänneen puutavarantuotanto oli jo 1880- ja 1890-luvuilla. Seuraavien kolmenkymmenen vuoden aikana tuotanto laski lähes jatkuvasti. Ensimmäisen maailmansodan jälkeen se oli enää viidennes huippuvuosien tuotannosta. Suuri osa alueen suomalaisista työskenteli metsätoissa ja sahoilla ja pienet sahakaupungit olivatkin tyyppillisiä etappipaikkakuntia. Hakkuiden vähentyessä monet metsätyömiehet vaihtoivat ammattia tai seurasivat metsäteollisuutta länsirannikolle. Suomalaiset eivät olleet ainoita, jotka muuttivat pois Suurten järvien paljaaksi haketuilta metsäalueilta, vaan muutto-liikkeet suuntautuivat yleensäkin sieltä pois päin.

Vaikka metsätöitä olisi ollutkin, elämä metsätyömailla ei ollut helppoa. Raskas ja vaarallinen työ sekä asuminen kaukana korvessa meluisassa ja tunkkaisessa metsäkämpässä sai monen luopumaan metsätyöstä mahdollisimman pian. Suomalaisia siirtyikin maanviljelijöiksi kaikkialla keskilännessä. Wisconsinissa suomalaiset perustivat farmejaan avahakkuualueille. Maatalouskin

koki kuitenkin muutoksia, jotka vaikuttivat suomalaisten asemaan.

Viljankorjuu alkoi koneellistua ensimmäisen maailmansodan jälkeen. Maatalouden tekninen kehitys vähensi työvoiman määrää, mutta vaati maanviljelijää investoimaan koneisiin samaan aikaan, kun maataloustuotteiden hinnat laskivat. Sen lisäksi, että kyseinen kehitys lopetti suomalaistenkin farmeja, se myös vähensi kausiluontoisen maatyön määrää. Aikaisemmin oli ollut tavallista, että talvisin suomalaismiehet työskentelivät metsätöissä Minnesotassa ja kesäisin menttiin sadonkorjuuseen ja muihin maanviljelystöihin Dakotoihin. Tällainen edestakainen liikkuminen sai varmasti monen jatkamaan vielä pidemmällekin länteen.

Luonnonolotkaan eivät olleet aina suotuisia maanviljelylle. Pohjois- ja Etelä-Dakotan maanviljelijöillä oli vaikeuksia kuivuuden kanssa jo 1890-luvulla ja viimeistään 1920-luvulla alueen maatalous ajautui kriisiin.

Edellä käsiteltyjen taloudellisten rakenteiden muutosten ja työhön liittyvien ongelmien lisäksi suomalaisten muuttoon vaikuttivat myös taloudelliset laskusuhdanteet. Siirtolaisuuteen taantumat ovat yleensä vaikuttaneet vähentävästi. Etappimuuttoon on niiden vaikutus luultavasti ollut useimmiten päinvastainen. Taantumien sulkiessa työpaikkojen ovia oli siirtolaisten pakko lähteä tien päälle työtä etsimään. Näin tapahtui vuoristovaltioissa ensimmäisen maailmansodan jälkeen, jolloin suuri osa siellä asuneista suomalaisista kaivostyöläisistä muutti länsirannikolle. Eräs vai-

hto olisi ollut palata Suomeen. Monet olivat kuitenkin jo viettäneet siirtolaiselämää niin monta vuotta, että ajatus paluusta Suomeen oli jo hylätty. Suhdanteet kohtelivat eri alueita eri tavoin ja länsirannikolla oli monien taantumien aikana parempi työtilanne kuin monissa muissa Pohjois-Amerikan osissa.

Suomalaisyhteisöt länsirannikolla

Etappimuuton ja siirtolaisuuden seurauksena länsirannikolle syntyi joukko suomalaisyhteisöjä. Suuria suomalaiskeskuksia syntyi suurkaupunkeihin ja alkutuotannosta ja sen jalostamisesta toimeentuleviin pikkukaupunkeihin. Joissakin niistä, kuten Seattlessa ja Astoriassa, oli yli 2 000 Suomessa syntynyttä.

Muuttotraditio oli tärkein suomalaisyhteisöjen muodostumista ohjaava tekijä. Yleensä myöhemmät siirtolaiset seurasivat aikaisemmin lähteneitä samoille paikkakunnille. Metsä- ja kalastusalueilla muuttotraditio synnytti suomalaisyhteisöjä tietyille alueille, vaikka vastaavaa työtä olisi usein ollut muuallakin kuin juuri sillä paikkakunnalla, jonne yhteisö syntyi. Toki muuttotradition syntymiselle ja jatkumiselle täytyi olla myös riittävät taloudelliset perusteet. Tietyille paikkakunnalle muutettiin vain niin kauan, kun siellä oli suomalaisille sopivaa työtä.

Kaikkiin niihin pikkukaupunkeihin tai metsäalueille, joissa asui paljon suomalaissiirtolaisia, oli syntynyt suomalaisasutusta jo varhaisessa vaiheessa. Astoriassa

ensimmäiset suomalaiset kalastivat jo 1850-luvulla ja sinne oli syntynyt suurehko suomalaisasutus jo 1880-luvulla. Myös Kalifornian punapuualueilla, Mendocino- ja Humboldt-counteissa, työskenteli jo varhain suomalaisia metsätyömiehiä. Brittiläisessä Kolumbiassa ensimmäiset suuremmat suomalaisyhteisöt syntyivät Vancouverin saareen North Wellingtonin ja Nanaimon kaiskyläin 1880-luvulla.

Washingtonissa sijaitsevan Aberdeenin kaupungin suomalaisten määrä alkoi kasvaa vasta 1900-luvun alussa. Vuonna 1900 kaupungissa oli vain vähän yli sata suomalaista, mutta kymmenen vuotta myöhemmin heitä oli jo yli tuhat. Syynä suomalaisten muuttoon tähän Länsi-Washingtonin pikkukaupunkiin oli sen räjähdysmäisesti kasvanut metsäteollisuus. Aberdeenissä oli kuitenkin asunut suomalaisia jo ennen metsäteollisuuden kasvua. Näiden suomalaisten välityksellä levisi tieto kasvaneesta metsä- ja sahatyöläisten tarpeesta muualle suomalaisten keskuuteen.

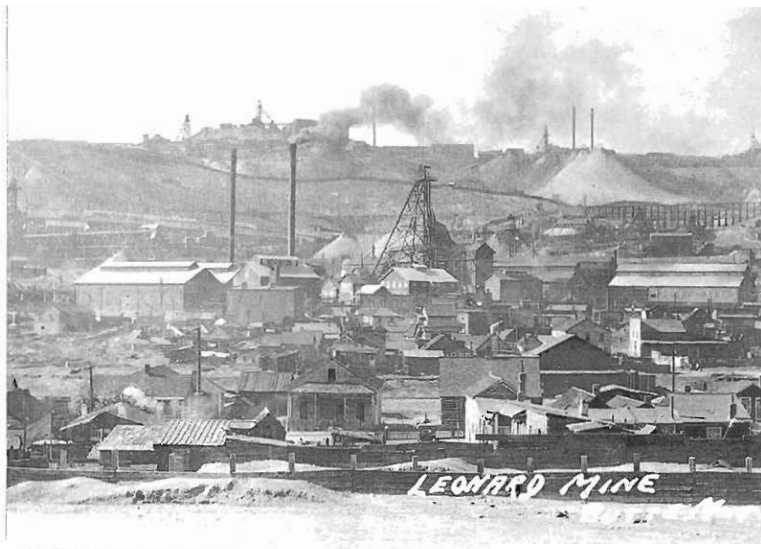
San Franciscoon oli syntynyt suuri suomalaisyhteisö jo 1880-luvulla. Sen sijaan Seattlen, Portlandin, Vancouverin suomalaisasutuksen suurimman kasvun vuodet ajoittuvat myöhemmäksi 1900-luvulle. Los Angelesin ja Vancouverin suomalaisväestöt alkoi kasvaa voimakkaasti vasta 1920-luvulla. Näiden kaupunkien suomalaisyhteisöt kasvoivat samalla kun kaupungit muuttuivat suurkaupunkeiksi.

Pikkukaupunkeihin syntyneiden suomalaisyhteisöjen kohtaloksi koitui yleensä se, että kyseisten kaupunkien elinkeinora-

kenne oli yksipuolinen. Ne elivät alkutuotannosta. Kun paikkakunnan kantava tuotannonala joutui vaikeuksiin, se heijastui suomalaisväestön määrän vähentymisenä. Astorian lohenkalastus törmäsi vaikeuksiin 1920-luvulla, kun kalansaaliit alkoivat vähentyä ylikalastuksen seurauksena. Vancouverin saaren kivihiilikaivokset ehtyivät. Aberdeenissä sen sijaan riitti puutavaraa ja sen suomalaisväestö kasvoi vielä 1920-luvullakin. Kasvu päättyi täälläkin 1930-luvun laman runnellissa sahoja, jolloin paikkakunnan suomalaisten määrä alkoi vähentyä erittäin nopeasti.

Kalifornian punapuualueiden suomalaisväestö alkoi vähentyä jo 1910-luvulla, mutta syynä ei liene ollut metsätöiden väheneminen vaan se, että osavaltion suuret kaupungit houkuttelivat suomalaisia aikaisempaa voimakkaammin. Los Angeles kasvoi nopeasti miljoonakaupungiksi ja siitä muodostui 1910- ja 1920-luvuilla Kalifornian toinen suuri suomalaiskeskus.

Muuttotraditio vaikutti paitsi suomalaisten sijoittumiseen länsirannikolla myös länsirannikon suomalaiskeskusten väestöjen koostumukseen. Verrattaessa Astoriaan ja Aberdeeniin muuttaneita siirtolaisia huomataan, että kaupunkien suomalaiset olivat kotoisin eri puolilta Suomea. Astoriaan muuttaneista siirtolaisista puolet oli kotoisin Oulun läänistä. Suurin osa näistä oli kotoisin Pohjois-Pohjanmaan lohijokien välittömästä läheisyydestä. Aberdeeniin muuttaneista alle viidennes oli kotoisin Oulun läänistä. Siellä suurimmat suomalaisryhmät olivat kotoisin Turun ja Porin sekä

Etappimuuttajan reitti länsirannikolle kulki usein vuoristovaltioiden kautta. Butte, Montana, oli aikansa suurin kaivoskaupunki. – Kuva: SIVA.

Vaasan lääneistä. Astoria oli ennen kaikkea kalastus- ja Aberdeen metsäteollisuuskaupunki. Suuri osa Astoriaan muuttaneista suomalaisista oli työskennellyt kalastuksen parissa jo Suomessa Perämerellä ja siihen laskevilla joilla. Vain harva oli ollut pääammatiltaan kalastaja, mutta kalastus oli ollut monelle sivuelinkeino. Aberdeeniin muuttaneista suurempi osa oli kotoisin sisämaasta. Metsätyöt houkuttelivat sinne suomalaisia tasaisemmin kaikista Suomen lääneistä. Sen sijaan muutosta Astoriaan tuli tapa ennen kaikkea pohjois-pohjanmaalaisten keskuudessa. Jo ensimmäisistä tunnetuista Astoriaan asettuneista suomalaisista oli seitsemän kahdeksasta kotoisin Raahen ja Oulun lähistöltä sekä Oulu- ja Iijokien varsilta.

Vaikka suomalaiset muodostivatkin vain pienen osan länsirannikon väestöstä, oli heidän lukumääränsä joissakin pikkukaupun-

geissa niin suuri, että he olivat paikkakunnalle leimaa antava ryhmä. Erityisen suuri Suomessa syntyneiden osuus oli Astoriassa ja Aberdeenissä. Astoriassa suomalaiset olivat ensimmäisen maailmansodan aikoihin suurin siirtolaisryhmä. Heitä asui tällöin kaupungissa ja sen ympäristössä lähes 3 000 henkeä. Aberdeenin sahakaupungissakin suomalaiset näkyivät katukuvassa. Täälläkin suomalaiset olivat kolmanneksen osuudellaan suurin siirtolaisryhmä. Suomalaiset olivat vankasti edustettuina myös Kalifornian punapuualuiden metsätyömailla. Erityisesti Washingtonissa ja Oregonissa oli myös monia farma-alueita, joilla suomalaiset olivat suurin väestöryhmä paitsi verrattuna siirtolaisiin myös syntyperäiseen väestöön.

Usein siirtolaisuutta käsittelevissä tutkimuksissa on todettu, että sukupuolten välinen jakauma siirtolaisuuden kohdealueilla

Kovasta ja vaarallisesta kaivos-työstä haluttiin päästä muuttamalla länsirannikolle. – Kuva: SI/VA.

poikkesi yleensä radikaalisti normaalista. Mitä kauemmas on menty, sitä miesvaltaisemmaksi siirtolaisuus on muuttanut. Pohjois-Amerikan länsirannikko oli maantieteellisesti äärimmäisiä muuttokohteita, jonne suomalaiset hakeutuivat.

Sekä alueelle suuntautunut etappimuutto että siirtolaisuus olivatkin erittäin miesvaltaisia. Kaikkein pienin naisten osuus oli useamman kuin yhden etapin kautta muuttaneissa: näistä vain neljännes oli naisia. Miesten työt olivat naisten töitä alttiimpia sekä suhdanne- että kausivaihteluille, mikä johti siihen, että miesten työsuhteet olivat usein lyhytaikaisia. Länsirannikolla oli tarjota työtä ennen kaikkea suomalaisille miehille - metsätyömiehille, kalastajille ja rakentajille. Vaikka alueelle kasvoikin suuria kaupunkeja, oli itämeren suurkaupunkien kyky tarjota suomalaisnaisille työpaikkoja jotain aivan muuta.

Länsirannikon kasvava metsäteollisuus tarjosi runsaasti työpaikkoja suomalaismiehille. – Kuva: SI/VA.

Länsirannikolla oli siis selvä ”ylilyijäämä” suomalaismiehiä. Suurissa kaupungeissa, kuten San Franciscossa sukupuolien jakauma oli kuitenkin huomattavasti tasaisempi kuin metsäalueiden pikkukaupungeissa.⁵

Pohjoismaalaiset länsirannikolla

Väestönlaskennat mahdollistavat eri pohjoismaista länsirannikolle siirtolaisiksi menneiden sijoittumisen vertailun. Eri pohjoismaista Yhdysvaltoihin siirtolaiseksi lähteneistä päätyi länsirannikolle hyvin saman suuntainen osuus - noin 10 prosenttia.⁶ Muuttotraditiot ja siirtolaisten erilainen sosiaalinen tausta aiheuttivat kuitenkin selviä eroja siinä, minne eri pohjoismaista lähteneet asettuivat länsirannikolla.

Kuviosta 1 havaitsee, että norjalaiset keskittyivät Washingto-

nin osavaltioon, jossa he työskentelivät usein kalastajina ja merenkulussa. Myös metsätöissä oli paljon norjalaisia. Syynä norjalaisten muita pohjoismaalaisia voimakkaampaan keskittymiseen Washingtoniin olivat epäilemättä kuitenkin juuri merenkulku ja kalastus, jotka olivat heille tuttuja jo ”vanhasta maasta”. Norjalaisilla oli kokemusta avomeren kalastuksesta ja he osallistuivat siihen länsirannikollakin voimakkaasti. Alaskan sillinkalastuslaivastoa kutsuttiin joskus ”norjalaiseksi laivastoksi” ja he olivat lukuisina mukana myös Beringinmeren turskankalastuksessa.⁷ Kalastus oli tärkein syy myös siihen, että Alaskassa asui parhaimmillaan yli 2 500 norjalaista.⁸

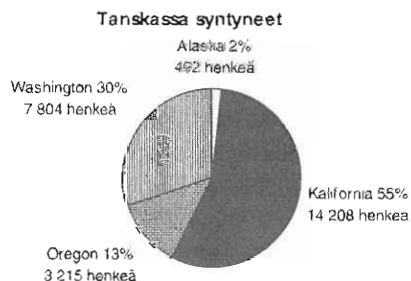
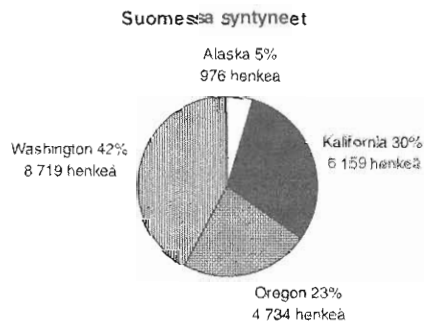
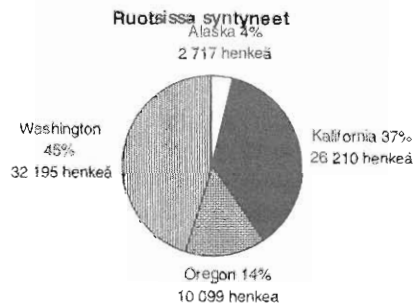
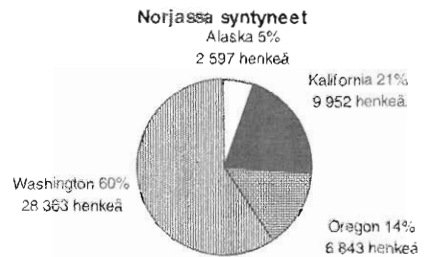
Ruotsalaisistakin suuri osa asui Washingtonin osavaltiossa. Ruotsalaiset eivät olleet kuitenkaan keskittyneet Washingtoniin samalla tavalla kuin norjalaiset, vaan huomattava osa heistä asui

Kaliforniassa. Tanskalaiset asuivat muita pohjoismaalaisia useammin Kaliforniassa.⁹ Ilmeisesti kalastaminen ja metsätyö eivät olleet ammatteja, jotka olisivat kiinnostaneet tanskalaisia. On mahdollista, että tanskalaisten keskittyminen Kaliforniaan oli seurausta siitä, että he kokivat maatalouden houkuttelevammaksi vaihtoehdoksi kuin muut pohjoismaalaiset. Heillä oli muita pohjoismaalaisia enemmän kokemusta karjataloudesta, mitä saattoi hyödyntää Kaliforniassa.¹⁰

Suomalaiset olivat kaikkein tasaisimmin jakautuneet eri osavaltioihin. Suomalaisilla syntyi vahvoja muuttotraditioita kaikkien osavaltioiden metsä- ja kalastusalueille sekä suurkaupunkeihin. Oregonissa asuvien suomalaisten osuus oli kuitenkin vuonna 1910 paljon suurempi kuin vastaava osuus muilla pohjoismaalaisilla.¹¹ Tätä selittää pohjois-pohjanmaalaisten tapa muuttaa länsirannikolla juuri Astoriaan.

Pohjoismaalaiset asuivat osavaltioiden sisälläkin eri alueilla. San Franciscon lisäksi suomalaiset olivat vuonna 1910 keskittyneet Mendocinin ja Humboldtin counteihin punapuualueelle. Muut pohjoismaalaiset asuivat San Franciscon lisäksi läheisessä Alamedan countissa ja Los Angelesin kaupungissa. On esitetty väite, että Kalifornian punapuumetissä työskenteli vain vähän skandinaavista alkuperää olevia metsätyömiehiä. Yhdysvaltojen väestötilastot tukevat tätä väitettä. Mikä sitten johti suomalaiset Kaliforniassa muita pohjoismaalaisia useammin metsätöihin? Synnylienee se, että suomalaisten keskuudessa syntyi alueelle muutto-

Kuvio 1.
Pohjoismaalaisten sijoittuminen Yhdysvaltojen länsirannikolle vuonna 1910.

traditio, jota ei muiden pohjoismaalaisten keskuudessa syntynyt. Syynä ei ollut ainakaan se, että norjalaiset tai ruotsalaiset olisivat kaihtaneet metsätyötä. Washingtonissa ja Oregonissa he muodostivat huomattavan osan metsätyömiehistä.

Suomalaisten sijoittuminen poikkesi muista pohjoismaalaisista myös Oregonissa ja Washingtonissa, joissa muista pohjoismaista tulleet olivat keskittyneet voimakkaammin suuriin kaupunkeihin, Seattleen ja Portlandiin. Verrattuna Suomesta lähteneisiin siirtolaisiin Ruotsista, Norjasta ja Tanskasta lähtöisin olevat siirtolaiset olivat myös keskittyneet kaikissa osavaltioissa enemmän samoille paikkakunnille.

Siirtolaisuus skandinavian maisma- ta alkoi Suomen siirtolaisuutta aikaisemmin.¹² Tämä johti luultavasti siihen, että Ruotsista, Norjasta ja Tanskasta lähteneiden siirtolaisten keskuudessa syntyi muuttotraditio

samoille paikkakunnille, kun taas myöhemmin siirtolaisiksi lähteneet suomalaiset sijoittuivat osittain eri alueille.

Länsirannikolle saapui huomattavasti enemmän ruotsalaisia ja norjalaisia kuin suomalaisia. Myös tanskalaisia asui länsirannikolla suomalaisia enemmän. Norjalaisten ja ruotsalaisten siirtolaisten ryhmät olivat niin suuria, että ne saattoivat muodostaa suurissa kaupungeissakin suurimmat siirtolaisryhmät. Seattlessa ruotsalaiset olivat vuonna 1910 toiseksi suurin siirtolaisryhmä ja norjalaiset kolmanneksi suurin. Erityisen suuri pohjoismaalaisten osuus oli Alaskassa, jossa ruotsalaiset olivat samana vuonna suurin ja norjalaiset toiseksi suurin ulkomailla syntyneiden ryhmä.¹³

Lopuksi

Suomalaiset olivat osa kehitystä, jossa teollisuus ja väestö siirtyi-

vät Pohjois-Amerikassa länteen. Osa elinkeinoista taantui samalla kun toiset kasvoivat nopeasti. Suomalaiset sopeutuivat tähän siirtymällä taantuville alueilta ja aloilta paremmin kehittyville.

Suomalaiset eivät olleet ainoita, jotka muuttivat länsirannikolle etappien kautta, vaan samankaltaista muuttoa on havaittu ainakin muista pohjoismaista lähteneillä siirtolaisilla. Etappimuutto suomalaissiirtolaisiin liittyvänä ilmiönä ei myöskään rajoittunut Pohjois-Amerikkaan. Suomalaiset muuttivat etapeittain myös Australiassa.¹⁴ Pohjois-Amerikan ja Australian etappimuuttajien vertailu jää kuitenkin tässä suorittamatta. Tulevalle tutkimukselle jää myös ratkaistavaksi mikä suomalaisten etappimuutossa oli ainutlaatuista ja mikä oli yhteistä muista maista lähteneiden etappimuuttajien kanssa.

¹ Artikkelin perustuu pääosin kirjoittajan pro gradu -tutkielmaan. Lähdeviitteillä varustetut osuudet eivät kuitenkaan siihen sisälly.

² Näistä 11 000 asui Washingtonin osavaltiossa ja 8 500 Kaliforniassa. Oregonissa asui 5 500 ja Kanadan Brittiläisen Kolumbian provinssissa 6 500 suomalaista. Alaskan suomalaisten määrä jäi hiukan alle tuhanteen.

³ Kero, Reino, Suomen siirtolaisuuden historia, osa I. Turun yliopiston laitoksen julkaisuja no 10. Turku 1982, s. 139, 141.

⁴ Toinen tähän vaikuttava seikka oli lippujen kalleus. Matka Hangosta keskilänteen oli huomattavasti halvempi kuin matka Tyynenmeren rantavaltioihin.

⁵ Tämä ei kuitenkaan pitänyt paikkaansa Vancouverissa, missä suurin osa kaupungin suomalaisista oli metsätyömiehiä, jotka pitivät kaupunkia keskipisteenään, vaikka työskentelivätkin välillä useita kuukausia metsätyömailla.

⁶ U.S. Census of Population 1910.

⁷ Lovoll, Odd. S., The Promise of America. A History of the Norwegian-American People. Minneapolis, Minnesota 1984, s. 155, 157, 158.

⁸ U.S. Census of Population.

⁹ Kuvio 1.

¹⁰ Runblom, Harald, "Nordic Immigrants in the New World". In: Transatlantic Connections. Nordic Migration to the New World after 1800. Written by Hans Norman and Harald Runblom. Oslo 1987, s. 184, 185.

¹¹ U.S. Census of Population 1910.

¹² Runblom, 1987, s. 32.

¹³ U.S. Census of Population 1910.

¹⁴ Koivukangas, Olavi, Sea, Gold and Sugarcane. Attraction versus distance. Finns in Australia 1851–1947. Migration Studies C 8. Institute of Migration. Turku 1986, 353–359.

Siirtolaisuusinstituutin toimintaa vuonna 1997

Yhteistyö ja tietojen vaihto erilaisten yhteisöjen, tutkimuslaitosten, järjestöjen ja yksityisten henkilöiden välillä sekä kotimaassa että kansainvälisesti kuuluvat Siirtolaisuusinstituutin toimintaan muuttoliikkeiden dokumentaatio- ja tutkimuslaitoksena. Tehtäväkenttä Suomesta eri puolille maailmaa suuntautuneen siirtolaisuuden dokumentoinnista ja tutkimisesta uusien muuttoliikkeiden – erityisesti Suomeen suuntautuneen muuton – tuomiin ajankohtaisiin kysymyksiin on laaja ja haasteellinen.

Muuttoliikkeiden ja etnisyyden tutkijoiden MEV-verkoston yhteydet ovat pysyneet hyvin viireillä ja sähköpostitukia jäsenistölle on ollut säännöllisesti kaksi kertaa kuukaudessa. MEV-verkoston jäsenmäärä on jatkuvasti kasvanut; kesällä 1996 jäseniä oli 250 ja vuonna 1997 n. 320. MEV-seminaareja pidettiin neljä. Ne tarjoavat keskustelufoorumia muuttoliiketutkijoille.

Erikoistutkija Jouni Korkiasaari on kehittänyt Siirtolaisuusinstituutin kotisivua (www.utu.fi/erill/instmigr/) sisällöllisesti ja pitänyt mm. muuttoliiketilastot ajan tasalla. Toimintaansa koskevia tiedotustilaisuuksia Siirtolaisuusinstituutti järjesti kahdeksan kertaa. Yhteistyötä vastaavien tutkimuslaitosten kanssa on jatkettu. Kalevi Korpela osallistui Euroopan Siirtolaisuusinstituut-

tien yhdistyksen (The Association of European Migration Institutions, AEMI) vuosikokoukseen, joka tällä kertaa järjestettiin Pohjois-Irlannissa.

Jouni Korkiasaari ja Seija Sirkiä esittelivät instituutin toimintaa ja ennenkaikkea siirtolaisrekisteriä amerikansuomalaisten vuosittaisilla Finnfest-juhlilla Minotissa, Pohjois-Dakotassa, sekä kanadansuomalaisten Suurjuhlilla Sault Ste. Mariessa. Tämän lisäksi he tekivät laajan haastattelu- ja tutustumismatkan Pohjois-Amerikan suomalaisten kes-

kuuteen sekä tutustuivat mm. Suomi Collegeen ja Immigration History Research Centeriin. Jouni Korkiasaari teki myös matkan Lontooseen englanninsuomalaisten keskuuteen, jossa hän keräsi aineistoa Suomen siirtolaisuuden historia -projektin Euroopan suomalaisia koskevaan osaan. Olavi Koivukangas keräsi täydentävää aineistoa historiaprojektia varten matkoillaan Australiaan ja Etelä-Afrikkaan. Krister Björklund on ollut Sveitsissä hankkimassa aineistoa Suomalainen siirtolaisuus Sveitsiin -tutkimukseensa.

Krister Björklund tutkii Sveitsissä asuvia suomalaisia, joilla on monenlaisia harrastustoimintaa. Kuvassa Sveitsin pesäpallon vuoden 1997 mestaruusturnauksen voittanut joukkue "Zürichin sinivalkoiset". – Kuva: Jussi Tiitinen.

Siirtolaisuuskokoelmat, dokumentointi ja arkistointi

Siirtolaisuusinstituutin yksi päätehtävä on kerätä ja tallentaa siirtolaisuuteen, maassamuuttoon ja muuttoliikkeisiin yleensä liittyvää aineistoa. Tämän lisäksi instituutti ylläpitää yhteyksiä yleisarkistoihin, erilaisiin yksityisarkistoihin, kirjastoihin ja tutkimuslaitoksiin eri puolilla maailmaa ja seuraa, mitä muuttoliikkeitä käsittelevää aineistoa niissä on.

Siirtolaisuusinstituutin arkistossa oli toimintavuoden lopussa 1102 lahjoitukseen tai muulla tavoin hankittua kokoelmaa. Museaalinen aineisto käsitti toimintavuoden lopussa 925 luetteloitua esinettä ja asiakirja-aineistoa on yli 200 hyllymetriä. Aineiston luetteloinnissa käytetään FoxPro-kortisto-ohjelmaa.

Varsinaisen asiakirja-aineiston lisäksi arkistossa on seuraavia kokoelmia:

- Kirjeitä n. 11 000 kpl
- Postikortteja yli 450 kpl
- Valokuvia yli 10 000 kpl
- Dioja lähes 7 000 kpl
- Mikrofilmejä 129 filmirullaa (5 eri kokonaisuutta)
- Diskettejä 17 kpl (6 eri kokonaisuutta)

AV-kokoelmat:

- siirtolaisten haastatteluja yhteensä 672
- radio-ohjelmia 68 C-kasettia
- videokasetteja 83 kpl
- siirtolaismusiikkia: 94 C-kasettia, 3 CD:tä, 25 LP:tä, 6 singleä, 1 183 savikiekkoa
- filmejä 8 kpl

Aineistoa on vuonna 1997 saatu seuraavilta yksityishenkilöiltä:

Aalto, Juhani R.	Suomi	Niemelä, Juha	Suomi
Aaltonen, Alpo	Suomi	Niukkanen, Leena	Suomi
Aaltonen, Kaisu	Suomi	Nummelin, Rauni	Suomi
Ahola, Hugo	Suomi	Pellonpää, Carl	USA
Bogdanoff, Orvo	Suomi	Penttilä, Matti	Australia
Dellal, Hass	Australia	Piitulainen, Kari	Suomi
Forsberg, Fredrik	Suomi	Pirinen, Elli	Suomi
Happalainen, Aili	Suomi	Pärssinen, Ilkka	Suomi
Haitto, Heimo ja		Rahiala, Kari	Suomi
Vastari, Eva	Suomi	Rautanen, Matti	Suomi
Kaitanen, Juha	Suomi	Roinila, Mika	Kanada
Kalhama, Maija-Liisa	Suomi	Rytkönen-Bell, Aili	USA
Kangas, Jyrki	Suomi	Saarelma, Timo	Suomi
Karelia, Carol	USA	Sivyer, Ron	Australia
Karlsson, Henrik	Suomi	Suva, Margit	Australia
Koivukangas, Olavi	Suomi	Söderling, Ismo	Suomi
Kontinen, Raimo	Suomi	Tamminen, Toivo	Suomi
Korhonen, Matti J.	Suomi	Tanner, Eini	Suomi
Kuusi, Taimi	Suomi	Terkovich, Diane	Uusi-Seelanti
Kyrki, Marjatta	Suomi		
Lempiäinen, Heikki	Suomi	Vesterinen, Aarne	Suomi
Liede, Riitta	Suomi	Viljamaa, Voitto	Australia
Lindberg, Katri	Suomi	Virtanen, Anna-Liisa	Australia
Lindström, Tuula	Suomi	Välikangas, Antti	Suomi
Linkama, Elisabeth	Suomi	Väänänen, Matti	Suomi
Lähteenmäki, Leena	Suomi	Wilén, Pirkko	Suomi
Makila, Peter J.	USA	Zilliacus, Clas	Suomi

Lisäksi materiaalia on saatu seuraavilta yhdistyksiltä tai järjestöiltä:

Australian Suomalaishistorian Tutkimusseura	Australia
Kansanarkisto	Suomi
Museovirasto	Suomi
National Archives of South Africa	Etelä-Afrikka
Suomen Pakolaisapu ry	Suomi

Näiden lisäksi kokoelmia ovat kartuttaneet oman toiminnan tuloksena syntyneet aineistot sekä Pohjanmaan aluekeskukselta saadut kopiot sinne kerääntyneistä tärkeimmistä asiakirjoista.

Kirjasto

Siirtolaisuusinstituutin kirjastos-
sa on maamme laajin siirtolai-
suusaiheisten julkaisujen kokoel-
ma; toimintavuoden lopussa kaik-
kiaan 7 605 luetteloitua julkaisua.
Kirjastossa on toimintakauden ai-
kana jatkettu uudempien kirjojen
atk-luettelointia PrettyLib-kirjas-
tojärjestelmällä. Muut löytyvät
edelleen manuaalisen, systemaati-
sien hakukortiston avulla. Kirjas-
to-ohjelman avulla löytyvät tiedot
kirjoista parantavat huomattavas-
ti asiakaspalvelua. Kirjasto on
kaikkien käytettävissä.

Kirjastoon saapui 38 vuosiker-
taa ulkosuomalaisten eri puolilla
maailmaa julkaisemaa lehteä, 34
vuosikertaa siirtolaisuutta tai
muuttoliikkeitä yleensä käsittele-
vää aikakaus- tai muuta kausijul-
kaisua sekä muita lehtiä 66 vuosi-
kertaa.

Siirtolaisrekisteri

Vuoden 1997 loppuun mennessä
siirtolaisrekisteriin oli tallennettu
382 545 tietuetta Suomesta ulko-
maille ennen sotia muuttaneista
henkilöistä. Suomen Höyrylaiva
Osakeyhtiön matkustajaluette-
loissa (1892–1914 ja 1920–1922
sekä 1923–1929 osittain) oli
285 069 tietuetta. Lääninhallitus-
ten ja maistraattien passiluetteloi-
ta on tallennettu 75 416 tietuetta.
Ulkoasiainhallinnon arkistosta
saatua aineistoa on nyt tallennettu
11 323 tietuetta. Vuonna 1994
aloitetussa viitetiedostossa oli
vuoden 1997 lopussa 10 737 tie-
tuetta, lisäystä 2 358 tietuetta.
Viimeksi mainittuun tiedostoon
kerätään ulkosuomalaisissa kir-
joissa ja lehdissä julkaistuja hen-

kilöartikkeleja yms. aineistoa
koskevia viitteitä.

Mainittujen perusluetteloiden
lisäksi rekisterin käytössä ovat
seuraavat atk-tiedostot: Turun yli-
opiston historian laitokselta saatu
passi- ja matkalipputietoja sisäl-
tävä aineisto (noin 60 000 tietuet-
ta), Per-Erik Levinin sukututkija-
ryhmän Amerikan suomenruotsa-
laisista kirkonkirjoista keräämä
aineisto (noin 13 600 tietuetta),
Antero Leitzingerin kokoama tie-
dosto Suomen kansalaisuutta en-
nen itsenäisyysdenaikaa anoneista
ulkomaalaisista (noin 4 000 tie-
tuetta), Olavi Koivukankaan laa-
tima luettelo Uuden-Seelannin
(noin 1 000) ja australiansuoma-
laisista (noin 4 000) sekä Det
danske Utvandrerarkivin luovut-
tama luettelo Tanskan kautta
Amerikkaan vuosina 1868–1896
menneistä suomalaisista. Siirto-
laisrekisteri on saamassa uuden
tiedoston petroskoilaisen tutkijan
Eila Argutinan ryhdyttyä kerää-
mään tietoja Venäjä-Neuvostoliit-
ossa vainovuosina (1937–1940)
tuhotuista suomalaisista.

Internetin käyttö on antanut re-
kisterille mahdollisuuden tarjota
asiakkailleen uusia palveluja,
mm. Siirtolaisuusinstituutin koti-
sivulla olevan kyselylomakkeen
muodossa. Sähköpostin myötä re-
kisteri on saanut uutta asiakas-
kuntaa, ja sen vaikutus kirjeen-
vaihtoon on ollut huomattava.
Siirtolaisrekisteri sai vuoden
1997 aikana 770 toimenpiteisiin
johtanutta tiedustelua.

Pohjanmaan aluekeskus

Siirtolaisuusinstituutin Pohjan-
maan aluekeskus kerää ja tallen-
taa siirtolaisuuteen liittyvää ai-

neistoa Pohjanmaan alueelta.
Aluekeskus toimii myös Siirtolai-
suusinstituutin alueellisena pal-
velupisteenä tarjoten mm. siirto-
laisrekisterin palveluja sekä kir-
jallisuutta niin lainattavaksi kuin
ostettavaksikin. Aluekeskuksen
tehtävänä on järjestää myös ai-
neiston keruuta ja siirtolaisuutta
koskevia koulutustilaisuuksia
sekä osallistua ja avustaa näytte-
lyiden kokoamisessa. Aluekeskus
toimii myös tutkimusyksikkönä.
Siellä järjestettiin 8 tiedotus-,
koulutus- tai muuta tapahtumaa
vuoden aikana.

Aluekeskuksessa oli toiminta-
vuoden lopussa 199 lahjoituksena
tai muulla tavoin saatua kokoel-
maa. Asiakirja-aineistoa on jär-
jestettyä yhteensä 28 foliokan-
siota. Kirjakokoelmassa oli vuo-
den 1997 lopussa 837 julkaisua.

Varsinaisen asiakirja-aineiston
ohella aluekeskuksen arkistossa
on seuraavia aineistoryhmiä:

- postikortteja 495 kpl
- valokuvia 1582 kpl
- valokuva-albumia 5 kpl
- O.V. Kankaanrannan Perhon-
jokilaaksoa koskevat mikro-
kortit maa- ja kirkonkirjoista

AV-kokoelma:

- henkilöhaastatteluja 32 kpl C-
kasetteja
- siirtolaismusiikkia 10 kpl CD-
levyä, 8 kpl C-kasetteja
- radio-ohjelmia 10 kpl
- muita C-kasettiäänitteitä 1 kpl
- videokasetteja 21

Aluekeskukselle lahjoitettu Lyyti
Luhtasaaren jäämistö sisälsi mon-
nenlaista materiaalia, esimerkiksi
käsiyötarvikkeita. Yhteensä luet-
teloituja museaalaisia esineitä on
114 kappaletta.

Siirtolaisrekisteritiedusteluja tehtiin aluekeskukselle toimintakauden aikana 163 kappaletta.

Aluekeskus on jatkanut toimintakauden aikana siirtolaisaineiston keruuprojektia Seinänaapurikuntien alueella. Projektiin liittyi myös alueen siirtolaisina olleiden henkilöiden tai heidän jälkeläistensä haastattelemineen, joka aloitettiin lokakuussa 1997.

Tutkimustoiminta

Vuonna 1997 tutkimustoiminta oli monipuolista. Sekä siirtolaisuutta, maahanmuuttoa että maassamuuttoa koskevia tutkimuksia saatiin sekä valmiiksi että käyntiin. Laajempiin tutkimuskonsortioihin osallistumisen ensimmäiset tulokset alkoivat näkyä ulkomaalaisasenteiden, integraatiopolitiikan ja maahanmuuttajien syrjäytymisen tutkimuksen alueilla.

Vuonna 1997 valmistuneet selvitykset ja tutkimukset

- *Amerikansuomalainen olympiavoittaja Ville Ritola* -elämäkertatutkimus (tutkija Ossi Viita) valmistui ja julkaisu ilmestyi Siirtolaisuusinstituutin Pohjanmaan aluekeskuksen julkaisusarjassa no 1.
- *Inkerinsuomalaisten muuttua Suomeen käsittelevä Inkerihanke* (tutkija Eve Kyntäjä) valmistui ja raportti ilmestyi Suomen Kuntaliiton toimittamassa suomen ja englanninkielisessä julkaisussa Inkerinsuomalaiset kunnassa (Ingrians in Municipalities) otsikolla "Inkerinsuomalaisten muutto Suomeen – paluumuutto vai maastamuutta? Inkerin Liiton ja Inkerin kirkon näkökulmia Pietarissa".

- *Viron- ja venäjänkieliset nuoret Suomessa* (tutkija Eve Kyntäjä). Opetusministeriön henkilökohtaisella apurahalla tehty virolaisten, venäläisten ja inkerinsuomalaisten akkulturoitumista käsittelevä väitöskirjatyön osatutkimus.
- *Vertaileva selvitys maahanmuuttajien kielipalveluista Pohjoismaissa. (Språkliga tjänster för invandrare i Sverige, Norge, Danmark och Finland)* Tutkija Kaisa Kilpeläisen Pohjoismaiden Ministerineuvoston rahoituksella tekemä vertaileva selvitys maahanmuuttajille tarkoitetuista kielipalveluista julkaistiin TemaNord-sarjassa, raportti 1997:596.
- *Etnisen syrjinnän ja rasististen ilmiöiden tutkimustilanne ja seurantamenetelmät.* Tutkija Timo Jaakkola luovutti tammi-kuussa selvityksen "Kontakteja vai konflikteja" Pakolais- ja siirtolaisuusasiain neuvottelukunnalle. Ulkomaalaisasenteita koskevan barometrin kehittäminen jatkui Lehto-säätiön antaman apurahan turvin. Lisäksi saatiin rahoitusta NOS-S:stä yhteispohjoismaisen ulkomaalaisasennebarometrin valmistelua varten vuodeksi 1998.
- *Pohjanmaan alueen muuttoliike vuosina 1988–1996* -tutkimus (tutkija Timo Itäpuisto, ent. Österlund) valmistui ja ilmestyi Siirtolaisuusinstituutin Pohjanmaan aluekeskuksen tutkimuksia-sarjassa no 1.

Vuonna 1997 jatkuneet tai aloitetut tutkimushankkeet

- *Suomen siirtolaisuuden historia.* Hanke jatkui opetusministeriön rahoittamana. Kirjasar-

jan toinen osa "Suomalaisina Pohjois-Amerikassa" ilmestyi Reino Keron kirjoittamana loppuvuodesta. Muina projektin kirjoittajina ja tutkijoina ovat toimintakauden aikana olleet Olavi Koivukangas, Jouni Korhiosaari, Max Engman ja Kari Tarkiainen.

- *Suomalainen siirtolaisuus Sveitsiin 1944–1996.* Tutkija Krister Björklund aloitti tutkimustyön 01.08.1997 ja tulokset julkaistaan kirjana elokuussa 1998.
- *Globalisation, Transnationalism and the Social Organisation of Refugee Communities.* Östen Wahlbeck aloitti tutkimustyön 01.11.1997 Suomen Akatemian rahoituksella. Hanke on jatkoa Wahlbeckin väitöskirjalle "Kurdish Refugee Communities: The Diaspora in Finland and England".
- *Muuttopaine Venäjältä ja Baltian maista Suomeen.* Hankkeessa selvitetään sekä suomalaista syntyperää olevien määrää, sosiaalisia ja demografisia ominaisuuksia että pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden tilannetta Venäjällä ja Baltian maissa. Tutkijoina ovat Hill Kulu sekä Eve Kyntäjä.
- *Sata vuotta siirtolaismusiikkia.* Tutkija Juha Niemelän hanke jatkuu henkilökohtaisen rahoituksen turvin.

Vuodelle 1998 suunnitellut tutkimukset

- *Yhteispohjoismainen ulkomaalaisasennebarometri; Nordiska Etnobarometern* (tutkija Timo Jaakkola).
- *Effectiveness of National Integration strategies towards Se-*

cond generation Migrant Youth in a Comparative European Perspective (EFFNATIS), EU:n TSER-tutkimusohjelma. Siirtolaisuusinstituutti on mukana 8 maan yhteistyöhankkeessa (muut osallistujamaat: Saksa, Ranska, Iso-Britannia, Alankomaat, Ruotsi, Espanja ja Sveitsi). Suomen osalta tehdään vuonna 1998 olemassaoleviin tutkimuksiin ja kirjallisuuteen perustuen selvitys (tutkija Eve Kyntäjä) Suomen integraatiopolitiikasta ja sen tuloksellisuudesta.

- *Pohjanmaan lähti- ja tulomuuttotutkimus*. Vuonna 1997 valmistuneen tilastaselvityksen jatkoksi suunnitellaan kyselyihin ja haastatteluihin perustuvaa tutkimusta (tutkija Timo Itäpuisto) muuttajien motiiveista ja muuttoliikkeen yksilöllisistä taustatekijöistä.
- *Sotalasten historiaa* koskeva tutkimussuunnitelma valmisteltiin ja jätettiin opetusministeriöön rahoitusvalmisteluja varten joulukuun 1997 lopulla.

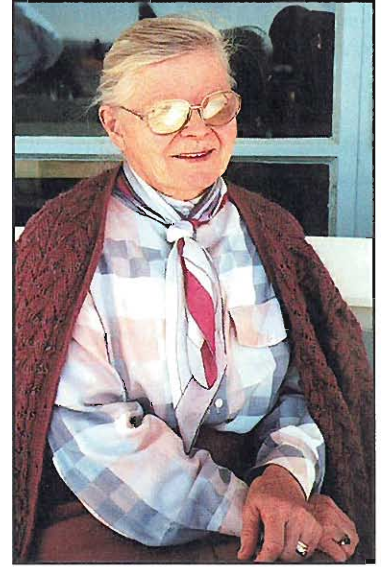
Seminaarit

MEV (Muuttoliikkeiden ja etnisyyden tutkijoiden) -seminaareja järjestettiin toimintakauden aikana neljä kertaa:

- Senior Lecturer Arnold Parr Uudesta-Seelannista (University of Canterbury, Department of Sociology) esitelmöi 11.02. aiheesta *"Globalism: Demise of the nation state and the rise of multicultural societies. The role of Finnish ethnic overseas communities"*.
- Seminaarissa 29.05. kuultiin dosentti Ismo Söderlingin luento

"Elämänhallinta ja maahanmuuttoasenteet" sekä konsuli Norman Westerbergin luento *"What recent U.S. census data tell about Finnish Americans?"*

- *Maassamuuton ja monikulttuurisuuden teemaseminaari* pidettiin 04.09., jolloin alustajina olivat prof. Olli Kultalahti (Tampereen yliopisto, aluetieteen ja ympäristöpolitiikan laitos) *"Lama ja nousukausi tuottavat omat muuttajansa – mitä muuttovirrat kertovat meille?"*, tutkija Jarkko Kauppinen (Oulun yliopisto, maantieteen laitos) *"Paikkatietojärjestelmä (GIS) muuttoliiketutkimuksessa"*, tutkija Jari Hyvärinen (TuKKK, Eurooppa-Instituutti) *"Euroopan integraatio ja työvoiman liikkuvuus"* sekä tutkija Timo Itäpuisto (Siirtolaisuusinstituutti, Pohjanmaan aluekeskus) *"Pohjanmaan muuttoliike 1988–1996"*.
- *Monikulttuurisuudesta* esitelmöi 04.09. Hass Dellal (Executive Director, Australian Multicultural Foundation) otsikolla *"Multicultural Australia: the Australian Experience"*. Yhteistyössä PAKSIn kanssa Dellalille oli järjestetty luentotilaisuus myös Helsinkiin Säätytalolle 03.09. aiheesta *"What is Multiculturalism"*.
- Professori Alexis Pogorelskin (History Department, University of Minnesota, Duluth campus) luennon aiheena 29.10. oli *"New Perspectives on Karelian Fever"*.
- *Australian ja Uuden Seelannin siirtolaisuuden seminaari*. Toimintakauden aikana käynnistivät kesällä 1998 pidettävän seminaarin valmistelut. Semi-

Sairaanhoitaja Mirja-Liisa van der Made (o.s. Kettunen) lähti vuonna 1960 lähetystyöhön Okawangoon, Namibiaan. Avioiduttuaan hän toimi roomalaiskatolisten nunnien sairaalan osastonhoitajana 19 vuotta. Eläkepäiviään hän viettää Pretoriassa ja on yksi O. Koivukankaan haastattelemissa Afrikan suomalaisista. – Kuva: Olavi Koivukangas.

naari valmistellaan yhteistyössä Tukholman yliopiston (CEIFO) ja Australian suurlähetystön kanssa.

Toimintakautena ilmestyneet julkaisut

Kero, Reino: *Suomalaisina Pohjois-Amerikassa. Suomen siirtolaisuuden historia, osa 2*. Jyväskylä 1997, 407 s.

Valtonen, Kathleen: *The Societal Participation of Refugees and Immigrants: Case Studies in*

Siirtolaisuusinstituutissa käy vuosittain satoja vierailijoita. Kuva 17.9.1997 esittelyluentoa kuuntelevasta Turun Ammatillisen Kurssikeskuksen maahanmuuttajaopiskelijoiden ryhmästä. – Kuva: SI/VA.

Finland, Canada and Trinidad. Migration Studies C 12. Vammala 1997, 244 p.

Viita, Ossi: *Suden hetkiä. Amerikkansuomalainen olympiavoittaja Ville Ritola.* Siirtolaisuusinstituutin Pohjanmaan aluekeskuksen julkaisuja nro 1. Vammala 1997, 531 s.

Österlund, Timo: *Pohjanmaan alueen muuttoliike vuosina 1988–1996.* Siirtolaisuusinstituutin Pohjanmaan aluekeskuksen tutkimuksia nro 1. Turku 1997, 168 s.

Siirtolaisuus-Migration -aikakauslehteä ilmestyi neljä numeroa.

Kaarle Hjalmar Lehtisen rahasto

Kaarle Hjalmar Lehtisen rahastosta ei vuonna 1997 jaettu varsinaisia apurahoja, vaan tuottoa käytettiin Sveitsin siirtolaisuuden tutkimuksen osarahoitukseen. Aikaisemmin myönnettyjä apurahoja maksettiin toimintakauden aikana 14 809 markkaa.

Kaarle Hjalmar Lehtisen rahaston loppusumma vuoden 1997 lopussa oli 1 041 524 markkaa.

Niilo S. ja Helen M. Alhon rahasto

Niilo ja Helen Alhon rahaston (perustettu 1996) tarkoituksena on tukea stipendein ja muilla tavoin siirtolaisuuden ja muuttoliikkeiden tutkimusta, dokumentointia, julkaisu- ja näyttelytoimintaa sekä kansainvälistä yhteistyötä. Rahastosta ei vielä vuonna 1997 jaettu apurahoja. Rahaston loppusumma vuoden 1987 lopussa oli 571 305 markkaa.

Talous

Siirtolaisuusinstituutin pääasiallisen rahoituksen vuonna 1997 on muodostanut opetusministeriön toiminta-avustus. Omatoimista varainhankintaa tapahtui julkaisujen myynnin ja rekisterin palvelutoiminnan puitteissa. Lisäksi instituutti sai sekä opetusministeriöltä että muilta ministeriöiltä ja mm. kuntaliitolta tutkimusmäärärahoja sekä erillisavustuksia matkoihin. Turun kaupunki myönsi entiseen tapaan toimitilojen vuokraa vastaavan vuokra-avustuksen. Peräseinäjoen kunta vastasi sopimusten mukaisesti Pohjanmaan aluekeskuksen aiheuttamista kuluista.

Kirjat • Books • Böcker

**Aleksandra Ålund: Multikulti-
ungdom: Kön, etnicitet, identi-
tet. Studentlitteratur, Lund
1997. 196 s.**

Inom samhällsdebatten om invandrare diskuteras ofta frågor förknippade med "andra generationens" invandrarungdomar. Dessa ungdomar anses utgöra en grupp som ofta karaktäriseras av olika sorters sociala problem, marginalisering, arbetslöshet och kriminalitet. Barn till invandrare anses uppleva svåra kulturkonflikter vilket beror på att denna generation lever mellan två kulturer. Mot bakgrunden av denna snedvridna samhällsdebatt känns det bra att läsa en bok som klarar av att sätta dessa saker i sitt rätta perspektiv.

Sociologen Aleksandra Ålund har redan i flera års tid utfört inflytelserik forskning om internationell migration och etniska relationer. Tillsammans med Carl-Ulrik Schierup (t.ex. i boken *Paradoxes of Multiculturalism*, 1991) har hon varit en av de samhällsvetare i Sverige vilka har påvisat farorna i en överdriven etnifiering och kulturalisering av sociala problem i det mångkulturella Sverige.

Aleksandra Ålunds senaste bok, *Multikultiungdom*, bygger på forskning bland ungdomar med invandrarbakgrund i olika Stockholmsförorter, framförallt i Rinkeby. Boken beskriver ungdomar som lever socialt segregerade och marginaliserade från det svenska samhället. Förorterna är en mångkulturell värld i vardande, snarare

än att leva utanför eller emellan kulturer så uppstår bland förorternas ungdomar en ny synkretisk mångkulturalism, därav namnet multikultiungdom.

Författaren diskuterar det problematiska kulturbegreppet och dess användning inom samhällsdebatten. Möten mellan invandrare och svenskar beskrivs i debatten i termer av "kulturmöten" och "kulturkonflikter". Problemet som i verkligheten har att göra med sociala ojämlikheter ses som kulturella problem och förklaras i nästast kulturrasistiska termer. T.ex. kriminalitet, marginalisering och olika sociala och psykologiska problem bland invandrarungdomar blir ofta felaktigt uppfattade som kulturellt betingade problem. Till denna kulturrasism hör att "invandrarkulturer" exoticerar, orientaliseras och mystifieras samt frikopplas från deras sociala sammanhang här och nu.

I kontrast till denna exotiska bild av invandrarkulturer så förespråkar författaren en kultursyn där man tar i beaktande den komplexa sociala verklighet som ligger till grund för invandrades möten med det svenska samhället. Intressant är också att kultur och etnicitet fått en ny klang i de mångkulturella förorterna. Kultur kan också ses som en positiv resurs för invandrare. Den nya multikultiungdomen har ofta en sammansatt transkulturell etnicitet som växer tvärs över tidigare etniska gränser. Denna nya etnicitet samlar både svenskar och invandrare med olika bakgrund. Multikultiungdomens etnicitet växer ofta upp som en motreaktion mot rasism och diskriminering och

hittar sina former inom nya ungdomskulturer och konstformer.

Dessa temata är belysta med hjälp av ett rikt empiriskt material ur den mångkulturella verkligheten i Stockholms förorter. Resultaten från fältarbetet bygger på intervjuer och deltagande observation, förortens ungdomar, rapmusiker och socialarbetare får här komma till tals. Ur ett finländskt perspektiv är det särskilt intressant att läsa om den stereotypa bild av finländska invandrare som kan finnas bland svenska socialassistenter (s. 45–46). Det digra och levande empiriska materialet är bokens största styrka. Denna styrka är dock också bokens svaghet. Mångfalden av argument ger ofta ett impressionistiskt och ostrukturerat intryck. Läsaren har därför ibland svårt att hitta den röda tråden bland alla exempel, citat och argument. Trots detta står boken på en solid teoretisk grund och författaren har en ovanligt god beläsenhet och kunskap om den internationella akademiska diskussionen inom forskningsområdet.

Det skulle vara bra om denna bok också fann en stor läsekrets i Finland. De problem som diskuteras i boken verkar bli alltmer aktuella också i vårt land. Invandrare koncentreras i allt större grad till vissa bosättningsområden och blir marginaliserade och utslagna i det finländska samhället. Man kan också se en klar tendens att förklara dessa samhällsproblem med kulturella förklaringsmodeller. Aleksandra Ålunds bok kunde också i Finland utgöra en frisk fläkt i vår kulturfixerade samhällsdebatt.

Östen Wahlbeck

Toivo Nygård: Erilaisten historiaa. Marginaaliryhmät Suomessa 1800-luvulla ja 1900-luvun alussa. Atena Kustannus Oy, Jyväskylä 1998. 237 s.

Jyväskylän yliopiston suomen historian professori Toivo Nygård tarkastelee tässä osaksi aikaisempiin julkaisuihin perustuvassa kokoomateoksessa sitä, kuinka suomalainen yhteiskunta 1800-luvulla ja tämän vuosisadan alussa suhtautui käyttäytymiseltään, elintavoiltaan, ruumiillisilta tai henkisiltä ominaisuuksiltaan, kansallisuudeltaan tai rodultaan erilaisiin ihmisiin. Tällaisia ryhmiä olivat mm. irtolaiset, prostituoidut, sukupuolitautiset, vammaiset, mielisairaavat, mustalaiset ja pakolaiset.

Marginaaliryhmien ja vähemmistöjen tutkimus on ollut Suomessa vähäistä, varsinkin kun yhtenä lähtökohtana on näiden ryhmien omat näkökulmat. Nygårdin teos lieneekin ensimmäinen yleiskatsaus marginaaliryhmien kohtaloihin autonomian ajan Suomessa ja itsenäisyytemme ensimmäisinä vuosikymmeninä.

Marginaaliryhmien historiassa kyse on pohjimmiltaan hallitsevien ja hallittavien välisestä suhteesta, korostaa Nygård. Valtaväestö on määritellyt normaaliuden rajat erilaisten kautta. Suhtautuminen erilaisuuteen oli pitkälle käytännöllistä 1800-luvun Suomessa. Ilotyttöjen toimintaa ei kielletty, koska heitä pidettiin valvonnassa. Irtolaisia ei tuomittu työlaitoksiin enempää kuin niihin mahtui. Kristillis-moraalisen ajattelun mukaan ihminen oli osa yhteiskuntaa niin kauan kuin hän pystyi elättämään itsensä. Musta-

laiset olivat vaikea ryhmä, sillä he eivät tehneet töitä niin kuin muu väestö. Mustalaisten valvonta oli tiukkaa ja johti välillä vainoihin, joita väestön pelko ja epäluulo myötäilivät.

Myös Suomen pakolaisuuden historia on pitkä. Jo 1600-luvulla saapui Baltiasta ”venepakolaisia”, jotka paikallisten asukkaiden harmiksi asettuivat kalastajiksi rannikoille. Venäjän vallankumouksen jälkeen Suomessa oli enimmillään 33 500 pakolaista vuonna 1922. Nämä olivat sekä suomalaissyntyisiä ”heimopakolaisia” että venäläisiä ja muitakin kansallisuuksia. Pakolaisiin suhtauduttiin kaksitahoisesti. Heimotyöstä kiinnostuneiden mielestä pakolaisia oli autettava. Vasemmisto puolestaan piti pakolaisia yhteisen niukan leivän syöjinä ja kilpailijoina työmarkkinoilla. Kumpikin osapuoli tunnusti humanitaarisen näkökannan merkityksen.

Toivo Nygårdin teos antaa hyvän perustan 1900-luvun jälkipuoliskon ”Suomen erilaisten” historian ymmärtämiselle. Suomi on muuttunut siirtolaisia luovuttaneesta maasta maahanmuuttovaltioksi. Vaikka ulkomaan kansalaisten määrä on edelleen pieni, runsaat 80 000, edustavat he 154 eri kansallisuutta. Tutkimuksen painopisteen tulee jatkossa olla maahanmuuttajissa ja heidän sopeutumisessaan suomalaiseen yhteiskuntaan. Vaikka suhtautuminen erilaisuuteen on 1900-luvulla muuttunut nopeasti humanisemmaksi lainsäädäntötasolla, ihmisten asenteet muuttuvat huomattavasti hitaammin. Tässä on meille kaikille ajattelemisen aihetta.

Olavi Koivukangas

Erkki Vallenius: Kansankodin kuokkavieraat. II maailmansodan jälkeen Ruotsiin muuttaneet suomalaiset kaunokirjallisuuden kuvaamina. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 692. Helsinki 1998.

Erkki Valleniuksen väitöstutkimus (Turun yliopisto) käsittelee pääasiallisesti suuren muuttoaallon Suomesta Ruotsiin, 1960-70-luvun taitteen, kaunokirjallista kuvausta. Vallenius on rajannut tutkimusaineistonsa kattamaan keskeisiä siirtolaisuuden motiiveja kaunokirjallisuudessa. Näin analyysiteoksina ovat ensisijaisesti *Hannu Ylitalon* trilogia sekä *Kalervo Kujalan* ja *Antti Jalavan* teokset, toisin sanoen kuvaukset suomalaismiesten segregoituneimmasta ryhmästä, joka on kokenut kipeimmän identiteettikamppailun. Jo teosten otsikot (”Saatanan suomalainen”, ”Ruotsalaisten maa”, ”Raukat menköhön merten taa”, ”Asfalttikukka”) kertovat voimakkaasta toiseuden kokemisesta, Ruotsin valtaväestön negatiivisten käsitysten aiheuttamasta stigmasta, itsehalveksunnasta, vieraudesta.

Toiseen maahan muuttaminen aktivoi itsetarkastelun, halusi tai ei. Oma turvallinen identiteetti joutuu uudelleenarvioinnin kohteeksi vieraiden käsitysten valossa. Siirtyminen agraarisesta ympäristöstä suoraan moderniin vieraskieliseen vaiheteollisuustyöhön on törmäys, joka saattaa jättää kielitaidottoman siirtolaisen jonkinlaiseen välitilaan. Valleniuksen mukaan suuri osa suomalaisista siirtolaisista selviytyi välitilassakin hoitaen työnsä tunnolli-

sesti ja liikkuen vähin äänin ruotsalaisen yhteiskunnan laitamilla pitäen elämänsä kohokohtina kesälomia ja vapaa-aikoja tutussa seurassa. Uhmakkaiden sopeutumattomien, lakkomielisten suomalaismiesten ryhmä koki siirtolaisuuden vierautena, joka pakotautui raportinomaiseksi kaunokirjalliseksi kuvaukseksi esteettisyyden kustannuksella. Tästä alkoi ruotsinsuomalaisen kaunokirjallisuuden aiheisto. Tämä kirjallisuus on otollista analyysimateriaalia tematiikkansa yhtenäisyyden vuoksi.

Vallenius analysoi tutkimusmateriaalissaan yhteiskunnallisen viitekehyksen, Ruotsin siirtolaispolitiikan myötä höystäen välillä modernein sitaatein Julia Kristevan muukalaisfilosofiasta sitä, miten siirtolaista on kuvattu samuuden ja eron ristiriitaa sovittamassa sekä tavoittelemassa oman elämänsä sisäistä ja ulkoista hallintaa — modernin siirtolaisidentiteetin syntyä vieraantuneisuuden uhatessa. Tämän siirtolaisryhmän useimmiten ekonomisten kriteerien ohjaama pyrkimys ulkoiseen elämänhallintaan kostautui sisäisten arvojen vaateella.

Naisen siirtolaisidentiteetin analyysit ovat jääneet vähemmälle huomiolle Valleniuksen tutkimuksessa. Naiskuvat, joita analyysissä eritellään, ovat enimmäkseen miesten tuottamia. Ruotsinsuomalaiset naiset julkaisivat tuotteitaan varovaisemmin kuin miehet huolimatta vilkkaasta harrastelukirjoittelusta kirjoittajajyhdistyksissä. Julkaistut teokset ovat lisäksi usein vaikeammin analysoitavaa lyriikkaa ja lastenkirjallisuutta, joka on helppo jättää tarkastelun ulkopuolelle. Ta-

savertaisemman kuvan esittämiseksi (väitöksen alaotsikkoa ajatellen) olisi silti naisten vastavanlaisten teemojen etsiminen ollut tarpeellista. Onkohan siirtolaisuuden tematiikka monisäroisempää naisten kirjoittamissa teksteissä? Onko se vaikeammin analysoitavaa? Feministisen kritiikin on todettu muuntaneen tieteen paradigmaa. Tässä tapauksessa sen ydinsanoma voisi merkitä, ettei miesten kuvauksia voida enää pitää yleisenä normina, vaan on otettava huomioon myös toisen sukupuolen monta kertaa usein täysin erilainen kokemus.

Suomalaiset siirtolaisnaiset ovat suomalaisia miehiä paremmin päässeet sisälle ruotsalaiseen yhteiskuntaan. Palveluammateissa (sairaaloissa) he ovat oppineet kieltä nopeammin ja usein avioituneet ruotsalaisen tai jonkun muun kansallisuuden edustajan kanssa. ”Muuttaa maasta toiseen on kuin vaihtaisi vaatteita/muuttaa maasta toiseen on kuin pesisi kasvonsa/puhdistuisi menneistä vuosista”, moni suomalaisnainen on *Leena Kuisman* tavoin kokenut maastamuuton uudistumisena, sukupiiriin ahtaasta sosiaalisesta kontrollista vapautumisena, avarutumisen mahdollisuutena, emansipaationa. Naiskirjailijoilla on useimmin kuin miehillä akateemista koulutusta Ruotsista, vaikka ovatkin ensimmäisen polven siirtolaisia (*Sinikka Ortmark Almgren, Leena Kuisma, Arja Uusitalo, Asta Piirainen, Mirjam de Boehme* ym). Suuren muuttoaallon mukana muutti melkoinen määrä myös nuoria ylioppilaita, joille Ruotsin yliopistoista muodostui jonkinlainen sosiaalinen kohtaamispaikka.

Monikielisessä ympäristössä eläminen, integraation ja assimiloitumisen tuottamat keskustelut, oman kulttuurinsa torjunnan kautta juuriensa etsiminen, voiman hakeminen köyhtyvään äidinkielenensä kalevalaisesta loitsutehosta ym ovat yhtä lailla siirtolaisuuden tematiikkaa, haastetta vastaiselle tasapainotteisemmalle ruotsinsuomalaiselle siirtolaisidentiteetin tutkimukselle.

Irene Virtala

Kenneth D. McRae: Contact and Conflict in Multilingual Societies. Wilfrid Laurier University Press, Waterloo, 1997.

Kenneth D. McRae heter en pensionerad kanadensisk professor. Det han inte vet om finländsk språklagstiftning och våra språkförhållanden är inte värt att veta. I tjugo års tid har han forskat i dessa frågor och nu har resultatet kommit, en bok på närmare fyrahundra välfyllda sidor om Finland. McRae är statsvetare och har under sitt verksamma liv som professor vid Carleton University i Ottawa, Kanada intresserat sig för flerspråkiga stater. Resultatet av hans forskarmöda finns nu i tre volymer omfattande Schweiz (1983), Belgien (1986) och nu Finland.

Analysen, som långt är en kommenterad beskrivning av vår flerspråkighet är, liksom de övriga volymerna, indelad i fyra huvudavsnitt; 1) landets historia, 2) språkgrupper och social struktur, 3) stereotypier och attityder samt

4) den juridiska och institutionella ramen. Inom dessa block växer bilden fram av vårt land, som på relativt kort tid genomgått många olika faser och bjuder på intressanta kopplingar, som en finländsk granskare inte noterar p.g.a. närblindhet.

McRaes utgångspunkt var att jämföra språkliga konflikter och kompromisser i flerspråkiga samhällen. Därför ter det sig naturligt att McRae i första hand jämför Finland med Schweiz och Belgien. Den språkliga freden i det mångspråkiga Schweiz förklarar McRae tämligen vagt med traditionerna, attityderna och den sociala strukturen samt att språkfrågans känslighet lett till en för Schweiz typisk finkänslighet och pragmatism i dessa frågor. Belgien har kännetecknats av långa och svåra språkkonflikter mellan två lika stora folkgrupper, flamländare och valloner, men konflikten har stannat på det verbala planet. Ett ständigt ordkrig hör till den belgiska vardagen, men man har inte kastat bomber och demonstrationerna har, trots allt, inte varit våldsamma.

Externa faktorer har i hög grad påverkat Finland. Som granne och tidvis del av Sverige, respektive Ryssland, har givetvis en speciell relation mellan landets språkgrupper utvecklats. McRae kastar fram den hypotetiska frågan hur det skulle ha gått med finskans ställning, om Sverige-Finland skulle ha bestått som nation. McRae befarar att man då skulle ha fått en språkstrid, som det i detta sammanhang svaga finska språket förmodligen skulle ha förlorat, utan stöd utifrån. Den ryska parentesen stabiliserade språkför-

hållandena inom Finland, så att finska språket småningom erhöll sin rättmätiga position, på bekostnad av svenskan. Att denna förändring inte blev brutalare förklaras av att vardera språkgruppen hade en gemensam kultur, att fenomenerna själva ofta kom från svenska familjer och därigenom bildade en överlappande elit och att ingen tog till våld.

Om man granskar befolkning-utvecklingen i ett något längre perspektiv noterar man de stora demografiska förskjutningar som skett mellan språkgrupperna. Då relationstalet mellan finsk- och svenskspråkiga år 1880 var sex till ett (ca 17 % svenskspråkiga) var relationstalet år 1990 sexton till ett (6 %). Den demografiska och geografiska förskjutningen har därigenom kraftigt försvagat svenskans ställning. Samtidigt skedde även en kraftig social omvandling. De svenskspråkigas starka inflytande inom ekonomi och politik försvagades kraftigt under denna tid. Det som ändå varit ägnat att stabilisera de svenskpråkigas position i det finländska samhället har varit den starka kulturella och politiska mobiliseringen samt att närheten till Sverige och Norden naturligtvis bromsat svenskans numerära tillbakagång. McRae analyserar även de interna spänningar som finns mellan de geografiskt splittrade finlandssvenskarna och anser att man inom en minoritet som finns både i centrum och i periferin uppnår en större dynamik.

Den undersökning McRae lät utföra baserade sig på ett frågeformulär han hade använt sig av både i Schweiz och Belgien. Det gällde att ge sympatipoäng åt olika

språkliga och etniska grupper, inte endast inom landet, utan även utanför. I Schweiz kunde man genomgående notera en respekt gentemot de andra språkgrupperna inom landet, i Belgien rankade såväl flamländare som valloner den andra gruppen lågt. I Finland var situationen asymmetrisk, så tillvida att svenskspråkiga gav finskspråkiga höga poäng, medan finskspråkiga rankade svenskspråkiga tämligen lågt. Detta faktum förefaller att förvåna McRae. Han förstår att de svenskspråkiga tidigare setts med oblida ögon, eftersom de uppfattats som en privilegierad överklass och han förstår att den finska självkänslan naturligtvis varit svag, klämd mellan det svenska och det ryska. Men han ser ingen logik i att den finska språkkampen på sina håll fortsätter med samma argument idag, när svenskan knappast kan uppfattas som ett hot. Även om tvåspråkigheten är accepterad och juridiskt sett tryggad i Finland, finner man ingen utbredd entusiasm och generositet och tro på det flerspråkiga samhället, som är faller i det pluralistiska Schweiz.

McRaes slutomdöme om vår språklagstiftning är inte odelbart positivt. Den åländska modellen ledde till en språklig stabilitet, medan den flexibla lösningen med en kompromiss mellan individuell språkregistrering och därav följande enspråkiga eller tvåspråkiga kommuner i praktiken har lett till en språklig instabilitet, med en ständigt mot kustområdet flyttad språkgräns.

Samtidigt ökar assimileringen och gränsen mellan svenskt och finskt blir alltmer diffus. När individuell tvåspråkighet blir norm

hos finlandssvenskarna urholkas språklagens intentioner i praktiken och McRae påpekar att det ibland går så långt att finlandssvenskarna själva inte är medvetna om sina språkliga rättigheter. Man tyr sig till de egna massmedierna, de egna skolorna och de egna kulturinstitutionerna och i viss mån till egna företag, men staten lever inte upp till språklagens anda eller

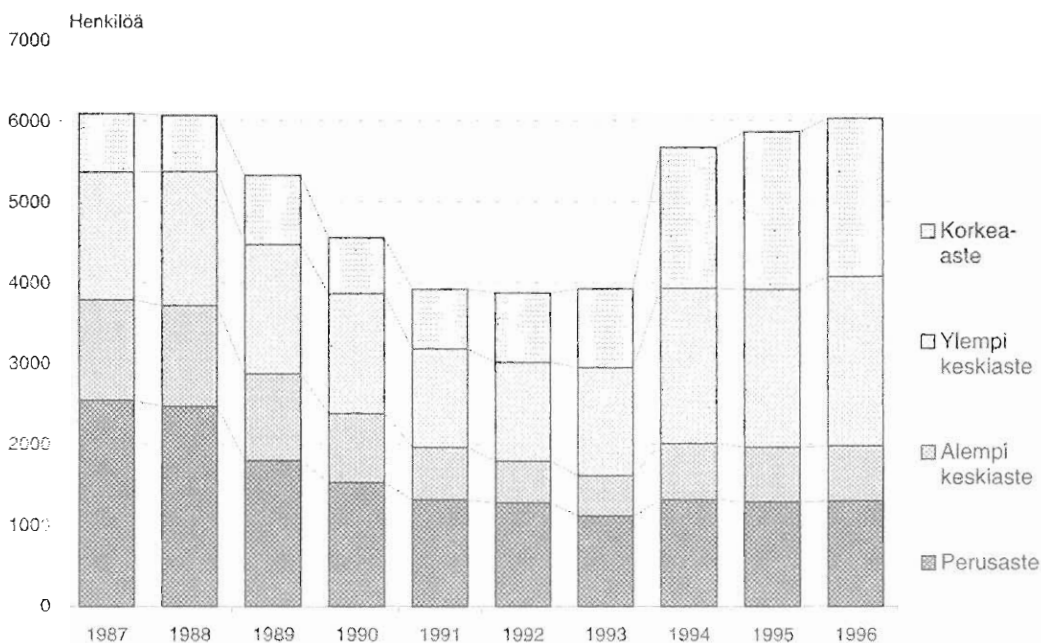
bokstav. För McRae är det därför svårt att avgöra om svenskan i Finland är ett nationalspråk likvärdigt finskan — som lagen gör gällande — eller ett minoritetsspråk — som praxis utvisar.

Kenneth D. McRaes genomarbetade bok borde få en plats i varje välförsett bibliotek och varför inte i bokhyllor hos alla som är intresserade av Finland och tvås-

pråkigheten. Inte minst kurser på olika nivåer om vår tvåspråkighet har nu fått en välkommen lärobok. Som översikt över vår trots allt unika tvåspråkighet borde den finna en bred läsekrets, om inte engelskan utgör ett hinder. Redan för litteraturlöslighets skull utgör den en viktig källa.

Kjell Herberts

Suomessa syntyneet maastamuuttajat koulutusasteen mukaan 1987–96 (yli 15 v.)

Lähde: Tilastokeskus, julkaisematon aineisto; kuvio: Jouni Korkiasaari, Siirtolaisuusinstituutti

Titanic-näyttely avattiin Siirtolaisuusinstituutin Pohjanmaan aluekeskuksessa

Titanic-näyttelyn avajaisissa olivat mukana mm. Voitto Kalliokoski (vas.), Kalevi Vuolle, Mari Niemi ja Kauppi Virkkala. – Kuva: Olavi Koivukangas.

Huhtikuussa 1912 neitsytmatkallaan uponnut Titanic on tänäkin päivänä maailman kuuluisin laiva. Siirtolaisuusinstituutissa Titanic on noussut vuosien varrella monesti esille, sillä laivan kohtalo on osa suomalaista siirtolaisuushistoriaa. Titanicilla matkusti 63 suomalaista siirtolaiseksi aikovaa, joista vain 23 pelastui. Elokuvan synnyttämä Titanic-buumi innosti Turun Siirtolaisuusinstituuttia kokoamaan Titanicista kertovan näyttelyn, joka on jatkuvasti esillä ja saanut Turussa suuren suosion.

Niinpä Turussa tehtiin myös kiertonäyttely, joka koostuu kymmenestä paneelista, laivan pienoismallista ja esinevitriinistä. Ensimmäiseksi Titanic-näyttely saapui Siirtolaisuusinstituutin Pohjanmaan aluekeskukseen Peräseinäjoelle. Juhlallisissa avajaisissa 8. toukokuuta oli paikalla parisenkymmentä kutsuvierasta ja tiedotusvälineiden edustajaa. Näyttelyn avasi Siirtolaisuusinstituutin johtaja Olavi Koivukangas. Hän kertoi, että vaikka näyttely toteutettiin elokuvan vanavedessä, ajatus tällaisesta näyttelystä oli itänyt kauan. Instituutin kokoelmiin oli ker-

tynyt Titanicista kertovaa materiaalia ja Olavi Koivukangas itse oli kulkenut Titanicin reitin Cunard-laivayhtiön Queen Elisabeth II:lla. Koivukangas korosti, että näyttelyssä pyrittiin tuomaan esiin se usein unohdettu tosiseikka, että Titanic oli myös siirtolaisten laiva, ja sillä matkusti kuolemaansa moni suomalaisiirtolainenkin.

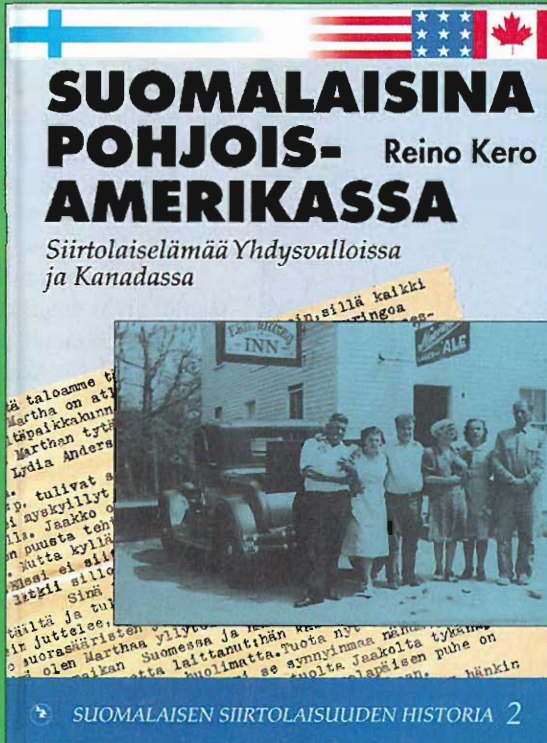
Pohjanmaan aluekeskus kantoi myös oman kortensa kekoon. Saimme tuurilaiselta keräilijältä Kauko Välimäeltä Titanic-aiheisia karamellipapereita ja postiluettelon sekä siirtolaisuus-aiheisia tupakka-askinkansia näyttelyyn lainaksi.

Mikkeliläinen Mauno Savontie antoi näyttelyymme vuonna 1912 ilmestyneen kirjan Titanicista. Lisäksi aluekeskuksen omista kokoelmista koottiin suomalaissiirtolaisten amerikanmatkasta ja laivaliikenteestä kertova "Aivon minä matkustaa Amerikkaan" -näyttely, joka tukee ja täydentää Titanic-näyttelyä. Avajaisvieraat olivat hyvin kiinnostuneita näyttelyistä ja kehuivat niitä onnistuneiksi.

Titanic-näyttely sai laajaa huomiota tiedotusvälineissä. Monet lehdet ja radiokanavat tekivät siitä jutun. Näyttely on ollut yleisömenestys, sillä jo ensimmäisen viikon aikana siihen on tutustunut lähes sata kävijää. Näyttely on esillä Siirtolaisuusinstituutin Pohjanmaan aluekeskuksessa 12.7.1998 asti. Aluekeskus on avoinna arkisin kello 8–16. Ryhmät voivat tutustua aluekeskukseen myös iltaisin ja viikonloppuisin sopimuksen mukaan. Toivotamme kaikki tervetulleiksi!

Mari Niemi
Pohjanmaan aluekeskuksen
aluesihteer

Suomen siirtolaisuuden historia -sarjan toinen osa on ilmestynyt.

Reino Kero:
Suomalaisina
Pohjois-Amerikassa,
siirtolaiselämää
Yhdysvalloissa ja
Kanadassa

- kovakantinen
- 407 sivua
- runsaasti kuvitettu

Kirjasarjan tässä osassa perehdytään suomalaisten ja heidän jälkeläistensä elämään Amerikassa ja Kanadassa. Kirjassa kerrotaan mm. siirtolaistemme poliittisista ja uskonnollisista liikkeistä, raittius- ja osuustoiminnasta, lehdistöstä, urheilu-, teatteri- ja musiikkiharrastuksista sekä yhteyksistä entiseen kotimaahan.

Kirjan hinta on 150 mk/30 USD.

Tilaukset:

Siirtolaisuusinstituutti

Piispankatu 3, 20500 Turku

Puh. 02-231 7536, fax: 02-233 3460

e-mail: mirva.havukko@utu.fi